

Tečaj XXI.

Studen i 1897.

Broj 11.

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Izdaje

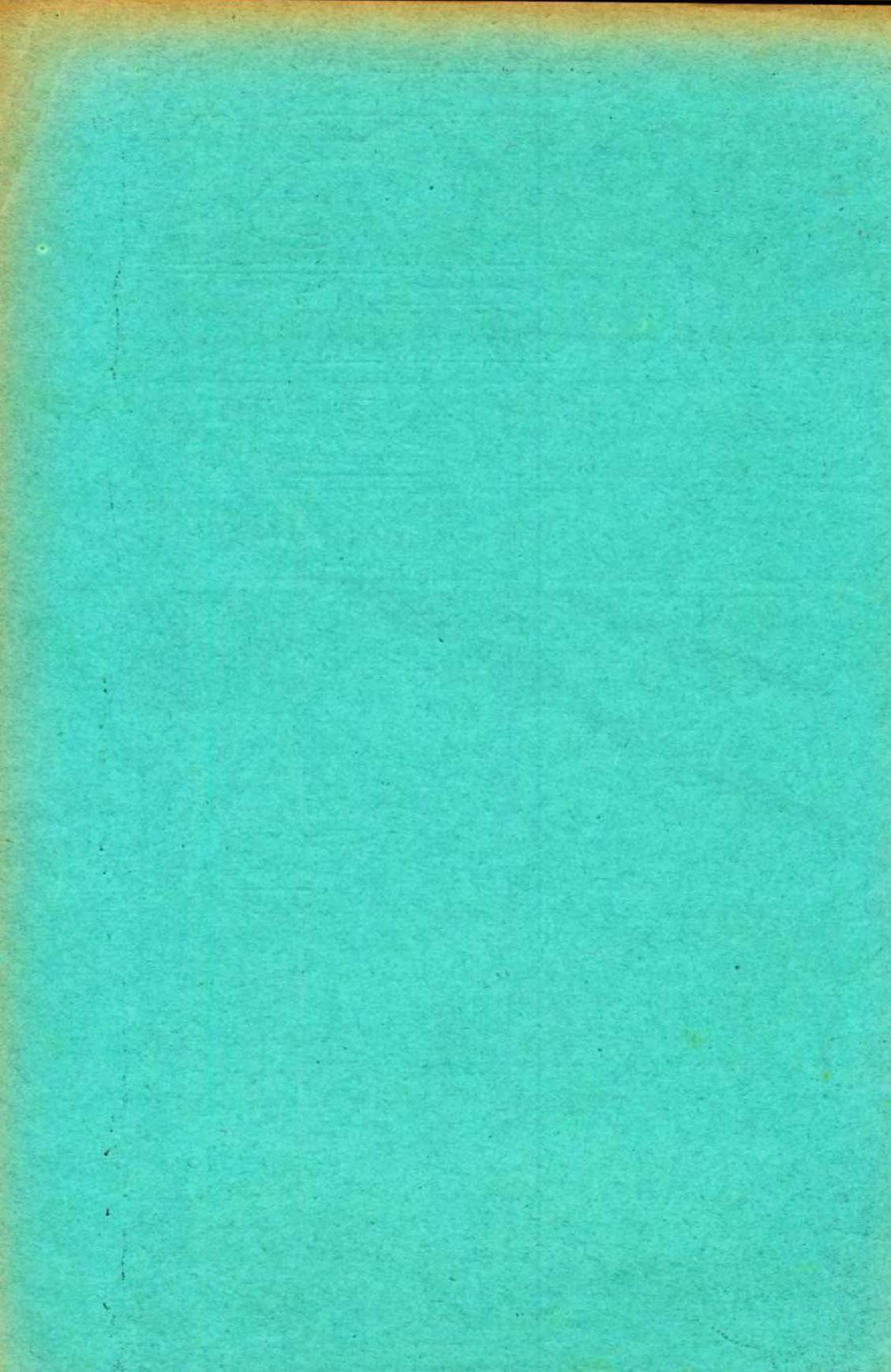
Upravlji, odbor hrv.-slav.
šumarskoga družtva.

Uredjuje Josip Kozarac.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1897.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Šumarski list.

Br. II. U ZAGREBU, 1. studenoga 1897. God. XXI.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 8 for.; za $\frac{1}{2}$ stranice 4 for.; za $\frac{1}{3}$ stranice 2 for. 70 novč.; za $\frac{1}{4}$ stranice 2 for. — Za višekratno uvrštenje primjerenā popustbina.

Preborna šuma u šumskom gospodarstvu.

«Šumarski list» doneo je u zadnje vrieme dvije razprave o prebornom gospodarstvu, i to jedan u IV. svezku od g. 1896. pod naslovom: «Što je to preborna šuma?» od L. Hufnagla, zatim drugu od poštovanog druga g. M. Tvardony-a u V. svezku od god. 1897. pod naslovom: «Način uredjenja redovitog prebornog gospodarenja osobitim pogledom na gorski kotar». Te dvije razprave ponukaše me, da i ja u tom pravcu koju rečem, i to napose sa gledišta praktičnog šumskog gospodarstva, na što me ovlašćuje mnogogodišnji rad u prebornim državnim šumama.

Nedvojbeno je, da će samo onaj šumar racionalno gospodariti, koji svoje gospodarstvo dovede u sklad sa vječnim i neoborivimi zakoni prirode. Naša opažanja i naše izkustvo ne slaže se nipošto sa načelima, iztaknutima u gore navedenim razpravama, u koliko se u istima želi, da se sječa ima što češće ponavljati (povraćati), odnosno, da se obhodnja ima u više obhodnjica dieliti — akoprem ovo potonje baš izrično rečeno nije — i to u tu svrhu, da mlađi dobni razredi ne ostanu odveć dugo pod pritiskom starijih razreda. Kako rekosmo, mi se s tim načelom ne slažemo.

U županiji modruško riečkoj, te ličko-krbavskoj imademo još takovih šuma, koje još niesu sječom dirnute i koje nam predstavljaju naravnu prebornu šumu; moje je načelo, da moramo naše gospodarenje tako udesiti, kako ćemo i u buduće

odgajati sastojine, koje će posve odgovarati slici sadanje prašume. Promatraljući tu prašumu, mora nam u oči udariti, da su u njoj samo tri dobna zazreda zastupana, i to: 1. sječiva stabla (u znatnom broju); 2. srednji dobni razred (u nešto neznatnijem broju) i napokon 3. najmladji dobni razred (i to u pretežitom broju). Prema tomu upućuje nas narav sama na tri obhodnjice. Tu osim toga naravnoga putokaza, ima još i drugih razloga, koji nas upućuju na što manji broj obhodnjica.

Rak-rana preborne sječe jeste ta, da se prigodom obaranja stabala mladji dobni razredi u veoma znatnoj mjeri oštećuju. Tko je jednom bio prisutan obaranju jakog, krošnjatog stabla u prebornoj šumi, te pri tom video, koliku je štetu to stablo, padajuć, napravilo; — dvama, trima stablima polomljene su vršike i grane, nekolikim oguljena je kora, dva tri su izvaljena, i t. d. — taj sigurno ne će zaželiti, da se taj sjek uskoro opet povrati u sastojinu. Da rečenu rak-ranu još bolje ilustriram, navesti ču sliedeće: u prošloj godini izdala je kr. šumarija Ogulinska 7470 bukovih, jelovih i omorikovih stabala, kod obaranja tih stabala porušeno je nehotice još 378 stabla koja niesu bila za rušenje opredieljena. Nu to su bila sama stabla srednjeg dobnog razreda, koja su se dala upotriebiti, te su kao takova i unovčena; nu bilo je i takovih oštećenih stabala, koja se niesu mogla upotriebiti, i za koje se nije mogla od kupca naknada tražiti, — a broj takovih stabala bio je barem desetputa t. j. oko 4000! To je dakle drugi razlog, koji nas nuka, da ne opetujemo sječu često na jednom te istom mjestu, jer ne može biti naša zadaća, da odgajamo sastojine, koje su većim di-lom oštećene.

Kod izvoza ponavljam se oštećenja na mladom naraštaju time, da vozač višeputa mora gotove prosjeke izsjeći, da dodje do pojedinih trupaca; a da se tom prigodom oguli kora kao na stablu tako i na korenju, i to baš kod onih stabala, koja su opredieljena za buduću obhodnjicu, to je i preveć dobro

poznato. Možda će mi se prigovoriti, da se i kod oplodne sječe mladi naraštaj znatno oštećuje, napose, ako se kao kod nas na krasu radi dubokog sniega, terrainskih neprilika i slabe tegleće marhe, sječa i izvoz nije mogla zimi obaviti, — ali izmedju preborne i oplodne sječe postoji ta velika razlika, da se kod ove potonje samo mladi naraštaj oštećuje, koji takove rane bez velikog uštrba po kvalitetu zacieluje, a osim toga pruža nam se prilika, da prigodom prvog proriedjivanja oštećena stabla izvadimo. A na koji način ćemo pomoći našem srednje-dobnom razredu u starosti od 40—90 godina, koji nam predstavlja glavni naš užitak u budućoj obhodnjici, kako ćemo tu odstraniti zadane rane? Zato ne razumiemo one moderne šumare, koji žele pretvoriti svoje šume u preborne, jer da tobože taj način gospodarenja naravi najviše odgovara, a pri tom su zaboravili, da u prebornoj šumi barem 10% sječivih stabala ne ima nikakove tehničke vrednosti, i to uslijed često ponavlajućih se ozlieda. U prašumi ne opaža se ta šteta tako jako, jer nije jedno te isto, ako stablo od starosti, suho i bez grana pade, ili ako od ljudske ruke u naponu svoje snage porušeno bude.

Prema gore rečenomu jesu za prebornu šumu najsposobnije one vrsti drvlja, koje podnašaju sjenu i ozliede, a to su jela i bukva; omorika akoprem dobro podnaša zasjenu, osjetljiva je naprem ozliedama, pa zato izčezava sve većma iz naših šuma. Javor pako, koji se nakon dovršene sječe u znatnoj množini medju mladim naraštajem pojavljuje, izčezava kašnje pod pritiskom starijih dobnih razreda, jer ne podnaša sjenu.

Kao kod oplodne sječe, tako isto mora se i kod preborne tlo pripraviti, da opalo sjeme klijati i uspievati može, debele naslage humusa i u istomu još neraztvorene iglice, lišće, granje moraju se istom pristupom svjetla i zraka raztvoriti. Ako tlo nije na taj način pripravljeno, tada možemo opaziti, da bukvica, kao i jelovo sjeme preko zime i za vlažnog proljeća doduše izklije, nu kašnje uslijed pomanjkanja vlage i inih za rast nužnih fizičkih svojstava stojbine opet izčezava. Usuprot vidimo, da

se podmladak najprije pojavlja na putevih, i to za to, jer sjeme na takovim mjestima pada na otvoreno, reć bi obradjeno tlo.

Ako li se sastojina ne bi sa sječom dovoljno prozračila, tada će se ista uslijed živahnijeg prirasta radi dobivenog svjetla (Lichtungszuwachs) ubrzo sklopiti, tako da će pomladak radi toga u obće izostati.

Čim je dakle veća potreba prozrake, tim redje možemo se povraćati sa sječom, t. j. valja nam broj obhodnjica na najmanju mjeru stegnuti.

U ostalom, obavlja narav sama korekturu sječe, ako je šumar bud radi ustanova gospodarstvene osnove, bud radi inih razloga pridržao veći broj stabala, i to na taj način, da jedan-put jug, drugiputa bura sva ona stabla, koja za budući uzgoj sposobna i potrebna niesu, ukloni. Doduše, i u jače proredjenim drvosjecima, još će vjetar ovdje-ondje proriediti, ali to će on obično učiniti na jedan put, dočim u slabije proriedjenih sastojinah on tu korekturu postepeno obavlja; pošto se tako raztrešene izvale puno lošije unovčuju, nego li stojeća stabla, to se ta korektura obavlja očito na štetu šumoposjednika.

Da prebornu sječu ne smijemo i ne možemo smatrati idejalom šumskog gospodarstva, u tom nas utvrđuju ne samo jur spomenuta oštećenja prigodom izradbe i izvoza, nego i kvaliteta drvlja uzgojenog u prebornoj šumi, kojom se kvalitetom nikako ne možemo pohvaliti; o gustom sklopu, kakvog smo vikli gledati u šumah uzgojenih umjetno i oplodnom sječom, ne može ni govora biti, jer uz takav sklop starijeg drvlja ne bi mogli mладji dobni razredi uspjevati. U redjem sklopu uzgojeno stablo ne može nikada doseći onu visinu, kao u gustom sklopu; osim toga razvija krošnju u najboljem slučaju do $\frac{1}{3}$, nu obično do polovine stabla, uslijed česa i gubi znatan dio naših proizvoda na svojoj vrednosti. Iz jelovih i omorikovih piljenica izpadaju urasle osušene grane, a to je uzrok, da se takova roba samo kao I. škart unovčiti može. Na riečkom trgu iztisnule su naš proizvod piljenice dovežene iz Galicije, potonje, buduć bez kvrga, sposobne su za finiji stolarski posao, dočim

se naše kao lošija roba upotrebljuju samo za fabrikaciju kišta, a prema tome se i jeftinije plaćaju.

Kao daljnju manu prebornog sjeka moramo iztaknuti okružljivost (Ringschäle). Okružljivost nastaje time, da potištено stablo sa neznatnim prirastom, stupi iznenada (uslijed uklonjenja starijeg dobnog razreda) u svjetlij i zračniji položaj, te uslijed toga podje bujnije prirašćivati, odnosno na dosadanje tanke godove uzmu se slagati debli i porozniji.

Kod izradbe izsuše se ovi debeli godovi puno jače, uslijed česa izmedju njih i tankih godova nastane prazan prostor u okrugu t. j. piljenice su razpucane, te se kao takove i opet samo kao škart plaćaju. Naravno je, da će se tanki i debeli godovi u jednom te istom stablu tim češće izmjenjivati, čim češće se sjeća povraćala bude, i ta nas dakle okolnost u pućuje, da što manje obhodnjica uvedemo.

U teoriji priznajemo ono, što su Hufnagl i Tvrđony u gore spomenutih člancih iztaknuli kao glavno načelo, naime, da nije probitačno, da se mladji dojni razredi ostave preveć dugo pod pritiskom starijih razreda; ali zar će se tomu zlu time odmoći, ako sa sjećinom što češće opetovali budemo, ter uslijed toga najmladji dojni razred bude morao životariti umjesto pod pritiskom dvaju, pod pritiskom četiri, ili čak pet dobnih razreda? Koji će pritisak biti jači i ubitačniji? Nedvojbeno ovaj potonji.

Na dubokom, plodnom tlu možda bi se dalo uz pripomoć umjetnog pomladjivanja, ili umjetnim rahnjenjem tla uzgojiti u prebornoj šumi i četiri dobna razreda; ali na takovom tlu bilo bi puno umjestnije gospodariti oplodnom, a ne prebornom sjećom.

Uzgajanje pet ili čak šest dobnih razreda, koji bi po cijeloj površini u jednakoj množini zastupani bili, ne možemo nikako odobriti; kao što svaka vrst dravlja, tako i jela i bukva imaju svoju stanovitu granicu u podnašanju sjene, pa kao što možemo u gušćarama opaziti, da su pod pritiskom i gustim sklopom

uginule i bukve i jele, tako isto bi uginule te vrsti drvlja i u prebornoj šumi, gdje bi previše dobnih razreda nagomilano bilo.

I kod nas na Krasu ima stojbina, na kojima bi se oplodnom sjčicom gospodariti dalo, a to su svi zaštićeni predjeli na dubljem vapnenitom tlu, kao i svi oni na pješčeniku; ali radi kotlinastog terena a uslijed toga i radi pretežkog i preskupog izvoza, te neunovčivosti bukovine, ne može se ista uporabiti.

Racionalno gospodariti prebornim sjekom bilo bi moguće samo na malih površinah i to neredovitom prebornom sjčicom; nu to bi bilo već finije šumsko gospodarstvo, gdje bi se svakomu pojedinomu stablu posvetila podpuna pažnja, koja bi se protezala na nužnu prozraku, odgranjivanje, (okresavanje) opreznost kod obaranja i izvoza, riečju, gdje bi se svako stablo vadilo onda, kada bi njegova finansijalna zrelost to nalagala. Sa takovim prebornim sjekom moralo bi se gospodariti ponajprije u malim hrpmama, na taj način dakle, da bi na dotičnoj površini doduše svi dobni razredi zastupani bili, ali ne na jednom, nego na raznih mjestih.

Nu takovo preorno gospodarstvo može biti idejalom njemačkog šumara uz tamošnje ciene šumskih proizvoda, nama pako obzirom na naše ogromne površine i terainske neprilike ne preostaje ino, nego gospodariti sa redovitom prebornom sjčicom.

Prema gore rečenomu držimo, da će samo ono uredjenje, koje razdieljuje obhodnju u tri obhodnjice prirodnim zakonom najbolje odgovarati i da će se samo na taj način raznim oštetcivanjem i t. d. skopčanim sa čestim ponavljanjem sjeka, izbjegći moći.

U krajiškim državnim gorskim šumama uvedena je 150 godišnja obhodnja sa pet (5) obhodnjica; ali prigodom sjecnje sile šumarsku upravu gojitbeni obziri, da se sječa na znatniju množinu stabala protegne, nego li bi se prema ustanovam gospodarstvene osnove izvaditi smjela, i to s toga razloga, jer je razdieljenje u pet obhodnjica skroz protunaravno. Doklegod se to uredjenje ne dovede u sklad sa prirodnim zakonima, sve

dotle ne će prestati tužaljke rediteljstva, da se drvosjeci preveć izerpljuju, a s druge strane opet tužbe šumske uprave, da se prema gospodarstvenoj osnovi racijonalno gospodariti ne može.

Šumarska znanost temelji se poglavito na prirodnoj nauci ; zakoni prirode moraju dakle biti podlogom šumskomu gospodarstvu, dočim je matematička znanost tek pomoćnica u šumarskom kućanstvu; a ako je tomu tako, onda nikako ne može valjati, ako šumsko gospodarstvo lih na temelju matematičke nauke uredjivali budemo.

Nu proti tome se na žalost dan danas u šumarstvu u veliko grieši ; kod uredjivanja šuma upotrebljeno osoblje zove se ponosom šumarskim generalnim štopom, proti čemu mi ništa ne imamo, jer je tomu sibilja tako, ali smo slobodni iztaknuti, da rediteljstvo, makar kako inteligentno bilo, ne bi smjelo omalovažiti mnogogodišnje izkustvo praktičnog šumara, koji je, akoprem su mu izhlapile matematičke formule, tim dublje zavirio u prirodne i ekonomne zakone, bez kojih i najsmjelija gospodarstvena osnova puno vriediti ne može.

Dan danas je žalibog moderno, da stručnjaci za vrieme od pol godine sastave za šumu, koju niesu do tada nigda ni viđeli, gospodarstvenu osnovu, koja daje pravac šumskomu gospodarstvu za cielu jednu obhodnju. Po našem mienju jeste pol godine preveć kratko vrieme, a da bi se moglo u tom roku proučiti tržne i mjestne okolnosti, te ustavoviti pravac i način odpreme šumskih proizvoda za ciele decenije unapried.

To vriedi za svekolike, ali osobito za preborne šume, gdje se svaki užitak mora crpsti na taj način, da se nikada ne pusti s vida ogojni moment dotične sastojine. Za to bih ja naprotiv g. Tvrđony-u preporučio, da se godišnji prihod ustavovi površinom godišnje sjećine po obličku $e = \frac{P}{\%}$, gdje nam e predstavlja etatnu površinu, P površinu ciele šume ili sjećnog reda, $\%$ vrieme obhodnje.

Primjereno razdiobom u sjećne redove moći će se u prebornim šumama prilična jednakost šumskih dohodaka polučiti,

tako da će rediteljstvo, ustanoviv na površini za sjeću sposobna stabla, moći prihod budućih 10 godina proračunati. U malih kompleksih, gdje se pomoću razdiobe u okružja i sjećne redove jednakost dohodaka ustanoviti ne može, tu bi se imao prihod proračunati slično kao kod kombiniranog plošnog razšestarenja (kombinirtes Flächenfachwerk), gdje bi naime sjećna površina u budućem deceniju bila jednaka $(\frac{P}{\frac{1}{3}})$ 10, pri čemu bi se ta površina prema očekivanom drvnom dohodku razdilila u 10 sjećina sa jednakim prihodom.

Pošto g. Tvrđony želi obhodnju na 20-godišnje obhodnjice dieliti, dočim smo mi usuprot samo sa tri obhodnjice sporazumni, odnosno kod 120 godišnje obhodnje, 40 godišnje obhodnjice imati želimo, to je posve naravno, da on smatra naše sjećine preveć izerpljenima, dočim mi držimo, da posve dobro radimo, ako stabla sa negativnim prirastom, u korist mlađih u punom prirastu stoećih, vadimo; tomu dosljedno smatramo mi zahtjev njegov, da po rali ima ostati najmanje 18, odnosno 10 m² kružne plohe prečeranim.

U pomanjkanju takovih šuma, u kojima se je već kroz vrieme ciele jedne obhodnje redovitom prebornom sjećom gospodarilo, ne znamo i ne možemo znati, hoće li biti moguće približno strogu potrajanost u prebornih šumah polučiti; naše prašume, obzirom na neznatnu množinu drvlja srednjeg dobnog razreda, čini se, da govore proti tomu.

Zahtjev g. Tvrđony-a potiče iz individualnog shvaćanja, za koji nam je on svaki dokaz dužan ostao ; nedvojbeno je, da će drugi taksator na temelju svojih pokusa, opet nešto drugoga pronaći. Svakako bi bilo uputnije, da je umjesto kružne ploštine, označi drvana gromada, koja nakon dovršenog sjeka po rali ostati ima, kao što je to i u krajiških državnih gospodarstvenih osnovah izkazano, i to s toga razloga, jer će svaki šumar moći puno lakše i sigurnije okularno procieniti drvnu gromadu, nego li kružnu ploštinu; budimo iskreni, u proceni kružne plohe ima nas jako malo izvježbenih, pa čemu dakle mjesto sigurnoga služiti se sa nesigurnim ?

Onomu pako zahtjevu, da se one sastojine, koje ne izkuazuju 18, odnosno 10 m^2 kružne plohe, ne imaju u prvoj periodi (obhodnjici) na uživanje propisati, moramo se odlučno oprijeti; to je opet puki taksatorski račun, koji je posve s vida pustio ogoljni moment preborne šume; u svakoj prebornoj šumi naći ćemo prastarih stabala, kojima je prirast odavno već negativan i koja stabla osim toga sa svojom obilatom krošnjom silu mladog naraštaja potištaju, pa ipak ne bi mi, prema gornjemu zahtjevu, takova stabla smjeli izvaditi sve za volju kružne ploštine. To sigurno ne bi bilo racionalno gospodarstvo. Što više, mi držimo, da će u svakoj prebornoj šumi biti bezuvjetno potrebno, da se u prvoj periodi svi predjeli proriede, i s tom proriedom sva stabla sa negativnim prirastom, zatim sva ona oštećena, kao i ona, koja vredniji jelov podmladak previše zasjenjuju, izvade.

Za proračunanje godišnjeg prihoda preporuča g. Tvrđony formulu kr. ugar. ministarstva za poljodjelstvo, t. j. preinačenu staru austrijsku kameralnu formulu; tu opet vidimo u njem taksatora dušom i tielom, akoprem već na stranici 206 i sam toj formuli ne vjeruje, jer traži da se izračunata preborna površina ne prekorači; u koju svrhu onda kompliejirani račun.

Mi odlučno zaziremo od uporabe koje mu drago formule za proračunanje prihoda, jer se u prebornoj šumi nijedan faktor formule točno ustanoviti ne muže.

Normalna zaliha u prebornoj šumi nije jednaka normalnoj zalihi u šumah sa čistom ili oplodnom sjećom, pa ipak se za izračunanje normalne zalihe moraju uporabiti skrižaljke o prihodu i prirastu, koje potiču iz šuma, koje se skroz i skroz razlikuju od naših sastojina.

U prebornoj šumi mienja se i smiesa, i sklop i razpoređanje dobnih razreda na svakom koraku, za to će biti težko, dapače nemoguće, bilo kakove skrižaljke o prihodu i prirastu upotrijebiti za naše kraške šume. U tom pravcu slobodni smo upozoriti na razpravu M. Buberla u 756. broju «Oester. Forst- und Jagd-Zeitung» «o procieni pomoćju skrižaljka o prihodu»,

koji je takav postupak posve osudio. Ako pak g. Tvardony doduše tvrdi, ali ničim ne dokazuje, da je pogriešnom uporabom tih skrižaljka do god. 1880. za krajische državne šume netočan prihod ustanovljen, — to će isto tako moći drugi taksator to isto reći o njegovom načinu izračunanja prihoda, jer je to stvar individualnog shvaćanja pojedinca.

Vidimo dakle, da ne možemo ni približno točno izračunati normalnu zalihu, dosljedno, još manje normalni prirast.

Sadašnju zbiljnu zalihu takodjer će riedko kada moći taksator u prebornoj šumi približno točno ustanoviti, jer kako već rekoh, mnjenja se u prebornoj šumi razmjer smjese, vrsti dravlja, dobni razredi i debljina istih, kao ne manje i sklop neprestance, tako da će i pomoću pokusnih površina, ma bile one još tako velike, i prosjecale poput prosjeka cieli dotični predjel i okružje, diferencije medju procjenom i drvnom zalihom znatno veće biti, nego li u jednako starih šumah. Uz ove velike razlike u smjesi, sastojine i sklopu, ima kod ustanovljenja sadašnjeg prirasta osobitih potežkoća, a ako se još i to uvaži, da se u prebornoj šumi prama zasjeni i prozraki prirast vazda mienja, to opet možemo uztvrditi, da osobitoj točnosti kod ustanovljenja istog govora biti ne može; nije dakle čudo, ako takovo ustanovljenje preveć od invidualnog shvaćenja ovisi.

Nu rado potvrđujemo, da je g. Tvardony najbolju methodu u prebornih šumah za ustanovljenje prirasta birao naime Presslerov svrdao.

Vidimo dakle, da se niti jedan faktor za izračunanje pomoćju formule točno u prebornoj šumi ustanoviti neda, dakle da njoj vjerovati ne možemo i ne smijemo, i da ju bezuvjetno površinom kontrolirati moramo, dosljedno, da nam ni potrebna nije.

Završujući spominjemo, da ne bude zamjere, da nam nije bilo nakanom omalovažiti razpravu g. Tvardony-a, jer mu rado priznajemo, da je mnoga oštroumna opažanja kao vješt taksator rekao, nu nama bijaše opet zadaćom opisati prebornu

sjeću sa praktičnog gledišta i samo, ako se pojmovi bistrili budu, može se očekivati napredak na ovom još vrlo slabo obradjenom polju.

J. Z.

Kroz Bosnu i Hercegovinu.

Priobćuje profesor Fran Ž. Kesterčanek.

(Nastavak).

II.

Put iz Sarajeva prema Mostaru spada svakako i u prirodnom i turističnom pogledu medju najveličanstvenije željezničke pruge u ovoj monarkiji.

Odmah iz Ili dže rastaje se željeznički voz sa sarajevskom ravnicom, te se uzpinje u prilično velikim serpentinama, pomoću Zubaste poteznice na (1010 m.) visoku Ivan planinu.

Pruga od željezničke stanice Rosteljica pako do stanice Podorožac tik Konjica u potpunom je smislu govora gorska željezница. Usljed silnih klisura i razkidanih vrleti morali su se tuj prokopati tuneli, od kojih je onaj na samoj razmedji 658 m. dug, a uz to morao se je, da se prebrodi vodom edja na Ivanu, izmedju jadranskoga i crnoga mora, uz željeznički sustav adhezije primijeniti jošte i sustav Zubčane tračnice.

Vozeć se tom 15.155 m. dugačkom Zubčanom prugom, imali smo podjedno za stanke na stanicu Ivan prilike razgledati ne samo vrlo zanimivu gradnju gorske lokomotive, koja nas je imala preko te napred spomenute razmedje prevoziti, već i samu gradnju te Zubčane pruge.

Ove gorske lokomotive jednako su prikladne kako za adhezionalne pruge, tako i za pruge sa Zubčanim tračnicama, a djelatnost im je tako udešena, da stroj preko adhezionalne pruge može usponom od 15°oo , a preko pruge na zubače još i usponom od 35°oo voziti vlak od 120 t. Dvije takove lokomotive

ove vrsti, voziti će takav vlak strminom od 60° , kakova je baš i ova ovdje preko Ivan planine. Jedna jedina lokomotiva ove vrsti može potonjom strminom voziti medjutim samo vlak u težini od 80 t., pak se stoga obično u Ivanu, odnosno Konjicu još i druga takova predpregne vlaku.

Da se na tolikim strminama uzdrži podpuna sigurnost u prometu, providjene su ove lokomotive dakako i raznim zaporima kao i ejektorom za stalni zapor vlaka.

Osim toga upotrebljena je na prugi sa Zubčama u mjesto obične drvene, željezna nadzemna gradnja, i t. z. Heindlov oblik željezničkih podloga i način pričvršćivanja; 1·60 m. dugačke željezne podloge su 31·1 kg. težke, a težina ukupne te željezne nadzemne gradnje skupa sa zubačom iznosi 127·7 kg. od kurentnoga metra.

Pruga od Sarajeva do Konjica predana je tek g. 1891. prometu, dočim je pruga od Metkovića do Mostara jur g. 1885., a ona od Mostara preko Rame u Ostrožac g. 1888., a do Konjica g. 1889. bila u promet stavljena.

Prevaliv dakle i mi napred spomenutim tunelom Ivan planinu, eto nas u Kršnoj Hercegovini.

Lievo od Ivana nalaze se čiste sastojine smrčike (P. leucodermis) i to na t. z. «Preslici». Ostale čiste smrčikove sastojine nalaze se tek na samoj granici Crne Gore i Hercegovine, a navlastito po planini «Jastrebovac» u visini od 1620 do 1760 m. nad morem.

Gledajući sada s jedne strane po okolišnih visočina «Prenj planine» (2102 m.) još i pojedine hrpe smrčike i crnoga bora, u smjesi sa klekovinom, bukvom i jelom, to već i opet do mala, spuštajući se u velikim serpentinama i interesantnim zavijutcima posred mjestimice veličanstvenog stjenja prema varoši Konjici i neretvanskom klanju, uočimo duž pruge već i pojedine hrastove brdnjake, kitnjake, mrke i biele cere, pitome kestene, orahe, obične i crne grabre, javore, maklene i klene, obične biele i crne jasene, crvene briestove, dudove, jarebice, mukinje kao i mnoge druge karakteristične vrsti dravlja tamošnje podgorske flore.

Bilo je već oko tri sata poslje podne, kada stigosmo i na samu postaju Konjica. Ovo je stara većim dijelom muhamedanska varoš, ležeća u brdskom kotlu, krasnoga položaja, sa velelepom okolicom. Konjica bijaše za dugo središte hercegovačkih bogumila, te je igrala dosta važnu ulogu u povijesti našega naroda u srednjem veku.

Ovdje podjeduo željeznica stupa u dolinu Neretve, koje sve do Metkovića više ni ne ostavlja. Preko Neretve vodi kod Konjice kameni most sa devet stupova, o kojem narod priča, da ga je sazidao neki kralj Hvalimir još u 10. stoljeću.

Okoliš Konjice rodi osobito dobrim vinom i voćem. Nedaleko nalazi se i oveće jezero Borei, ležeće u divlje romantičnoj okolini izmedju gore Vrabea i Lipete. Iz jezera toga iztiće rieka Vlah, koja kasnije utiče u Neretvu.

Dolina Neretve, koja je do Konjice tiesna i divlja, zatvorena vrlo otmimi stienami gorskih obronaka, odavlje je dalje, pak sve do stanice Rama prilično široka, a i brda na obima obalama ne dižu se iznad srednje visine.

Nu iza ušča Perutca stješnjava joj se opet dolina poput gudure, dok malo iza stanice Jablanica ne započimlje veličanstveni sam romantični klanac Neretve, dug od prilike 20 kilometara, u kome su rijeka, željeznički put i drum kao svezani jedan za drugo u uzanoj dolini poput provalije, ovjenčane Rauljom (1648 m.), Velikom Čvrsnicom (2227 m.) i silnom Prenj-planinom.

Divotne scenerije mienjaju se u ovom uskorječju; haotično sastavljeni krševi, okomite litice, na kojima se drveće i žbunovi, rekao bih, čudom same ravnoteže drže, prevrtljivo obliče brda, mnogi lijepi vodopadi s obe strane bujne, hućne rijeke sastavljaju tuj veličanstvenu sliku, koju doista nigda nećeš zaboraviti.

Da se i mi što više naužimo izgleda na čarobni taj kraj, posjedasmo još u Konjicu u posebna tuj vlaku priključena kola za izgled t. z. «Ausichtsvagon».

U ovoj veličajnoj osamini, gdje stoluje velika divljač i struji svjež gorski zrak, doista shvaćaš i onaj čas, što leži u

pjesničkom izrazu: k r s n a z e m l j a H e r c e g o v a . Taj gorskim cvijećem i zelenim šikarjem upitomljeni dojam izilazi medju tim strahotnim u Neretvinom klancu kod Grabovice.

Iza ušća divlje Grabovice razprostirajuće se i opet dolina Neretve, jer kod stanice Vojna prestaje klanac, a istodobno pojavi se na desno već i golemi Velež (1897 m.) nad Mostarom. Gore, koje su sve dole bile još šumom zarasle, postaju od sada sve to više gole i krševite. Sve više i više pomaljao se pred nama onaj strašni i pusti hercegovački krš, prava slika pustoši za svakoga onoga, koji nije do sada još imao prilike upoznati se i s tim strašilom sveukupnoga našega Primorja, Dalmacije i Istre.

Kras zapremlje u Bosnoj i Hercegovini ukupno 2,413.18 ha ili 419 četvornih milja površine.

Od ukupne te površine i opet dolazi na pojas šumski oko 200 četvornih milja, dočim ostatak od kojih 219 četvornih milja izvan šumskoga pojasa leži.

Kada sam po prvi puta prije tri godine Hercegovinom putovao, bilo to koncem mjeseca kolovoza, dakle za vrieme najveće žege i iza tromjesečne suše, pričinjahu mi se te pustoši kud i kamo strašnije i tužnije no sada, gdje se je uslied obilnih ovoljetnih kiša ipak i po tom kamenju čunjje i trava bar donjekle jošte zelenila.

Ogromna je i težka zadaća, koja tuj čeka bosansku vladu, kao i tamošnje šumare, dok se te pustoši bar donjekle i diegomice budu i opet privele njekoju kulturi.

Ovdašnji krš spada u geoložkom pogledu većim dielom u krednu tvorbu, a samo njeke gore poput gornjih dielova spomenute Prenj planine jurskoj. Nu i trijasku formaciju, koja naročito i po našemu Velebitu i Kapelskom gorju dolazi, nalazimo takodjer i na Preslici, kao i po nižijih dielovih Prenj planine.

Nu dočim smo u Bosnoj i na krašu vidjeli još prekrasnih prastarih visokih šuma, ono imade u Hercegovini danas takovih jedva još po bosanskoj i crnogorskoj granici, a sve je

ostalo rek bi nepregledna gola kamena pustoš, obrasla tek mjestimice sitnom opustošenom šumom i čbunjem, te izprekidana tek pojedinimi oazami plodne težatne zemlje, koja u Hercegovini zajedno sa livadama tek kojih 37% od ukupne površine zauzimlje.

I tako nam je, razmatrajući okolišnu narav i njezine krasote, put od Sarajeva do Mostara, kamo smo tek pred večer stigli, prošao ipak dosta brzo i ugodno.

U Mostaru nas već na kolodvoru dočekaše i opet gg. kotarski šumarski upravitelj F. Bulbul sa ravnateljem mostarske vinogradarske i voćarske škole S. Vaškom.

Porazmjestiv se u pripravljene stanove, požurismo se, da još istu večer bar na brzu ruku pogledamo i sam grad, dogovoriv s napred navedenom gospodom odmah i dalnja u pogledu naumljenog sutrašnjeg izleta u bližnju okolicu, a navlastice i do bajnih izvora Bune pod Blagajem.

Istina je doduše, da se glavna varoš Hercegovine u pogledu vanjske ljepote ne može takmiti sa Šeher-Sarajevom, ali je za to ipak vriedna, da se vidi. Varoš polegla je po samim obalama Neretve izmedju bregova Podveleža s istoka, a Huma sa zapada. Po istoj gori Humu zvala se je u srednjem veku sva sjeverna Hercegovina u Zahumjem. Planine se ove približuju ovdje tako jedna drugoj, da se znatan dio grada stere po obroncima njihovih.

Mostaru na sjevero-izтокu i jugu opet se planine udaljuju, te je tako Mostaru na jugu puklo prostrano polje Mostarsko, a na sjeveru Bjelopolje i Crničko polje, koja okružuju u polukrugu ogranci Huma (Cim i Orlac) na zapadu, a nastavak Podveleža (Livač) na istoku. Po tom je dolina Neretve kod Mostara nalična klanjeu, kroz koji vodi put sa Mostarskoga polja na Bjelopolje.

Od znamenitosti samoga danas oko 13000 stanovnika brojećeg grada, najviše se iztiče i u svjetu poznati stari most na Neretvi, koji spaja predgradje Podhum sa varošom na lievoj obali. Most je taj sagradjen pod Sulejmanom II. oko godine 1566.

U lovačkom je pogledu glasovito još i nedaleko (4 klm.) mostarsko blato. Ovo je visoko jezero sa površjem od kojih 30 kilometara, koje se ljeti malo ne posve izsuši, tako da mjestimice po njemu i kukuruz siju, ali se i opet u jesen i zimi napuni kišom i snjegom, te onda služi za pristanište i prezimovanje mnogobrojnim i raznovrstrim pticama selicama, a naročito vodaricama i močvaricama.

Na podnožju visočine mostarskoga blata, u morskoj visini od 120 m. izvire i vrelo Radobolje, kojim se danas grad s vodom obskrbljuje. Vrelo to daje u sekundi 800 lit. vode.

U jarku, koji siže do vodenog sloja, prima vodu željezna ciev sa premjerom od 250 mm., te ju onda vodi do akumulatora, providjena spravom za regulaciju i odticanje suvišne vode. Prostor za samo sabiranje vode ogradjen je u obliku filtera, a da se nakon jakih kiša mutna voda razbistri, uredjena je posebna komora, gdje se čisti. Sam reservoir imade objam od 400 m³. Iz ovoga reservoira vodi onda 3947 m. dugačka glavna ciev vodu do mreže gradskih cievih.

Vodovod proračunan je za davanje 100 lit. vode na dan i glavu.

Od ostalih znamenitosti varoši spomenuti nam je jošte pravoslavnu katedralu, katoličku crkvu, novi zemaljski hotel «Neretva», čaršiju i novi most preko Neretve.

Slijedeći dan t. j. 7. lipnja poduzešmo izlet na izvor rieke Bune, koji se nalazi izpod ogromne litice kod starodavnog i važnog njekoć grada Blagaja, njegdašnje priestolnice Hercega Stjepana.

Što se tiče okolice Mostarske, ono pravo veli naš historiograf prof. V. Klaić, ako nije osobito liepa nije baš ni ružna.

Naročito se pako Mostar iztiče i svojim blagim podnebjem, gdje malo ili ništa ne sneži, a i rieke se rijedko kada tamo smrzavaju. Uslijed toga blagoga podnebja raste u okolini Mostarskoj izvrstna vinova loza, zatim i razno voće poput kajsija, breskva, badema, oraha, maslina i smokava, pa je ista

gora Velež još dosta pitoma; nu uzprkos tom južnom karakteru, ipak je vegetacija u cijelosti premalo bujna, jer se svigdje i opet iztiče onaj strašni, goli «Kras» sa svojimi pećinami i hridinami. Osobito i pre spomenuta gora Hum sva je raztrgana i ogoljena. Šuma u pravom smislu rieči u obće u okolini Mostarskoj i neima, jer su ih sve još Rimljani, a kašnje njih opet i Mletčani posjekli i uništili.

Kraj toga vlada i ovdje kao i po svem ostalom Krasu nestaćica pitke izvor vode, pak se s toga kao što po svoj Hercegovini i ovdje potreba pitke vode namiruje većinom sabiranjem kišnice u umjetno načinjenim čatrnama (cisternama) i napoštima, kakovih smo i mi taj dan uz put u Blagaj njekolike vidjeli.

Koliku je pako u obće bosanska vlada skrb i u tom pogledu toj zemlji posvetila, dokazuje medju inim i sama činjenica, da je već do konca god. 1894. sagradila u samoj Hercegovini 173 takovih čatrna i napošta sa objamnim prostorom od 11,809.000 litara; a osim toga ogradjeno je još i 33 vrela. Prije toga gasili bi onuda ljudi, kao i životinje ljeti za oskudice vode žedju iz tako zvanih lokava, a gdje ni takovih nije bilo, tamo se je morala pitka voda iz silnih daljina donašati, dočim bi marvu tjerali na naravna napošta (potoke i vrela), kamo bi kadkad trebali i po čitav dan hoda.

Kako smo taj naš izlet do izvora Bune poduzeli pješke, imali smo uz put prilike upoznati takodjer i razne osobne biline tamošnje većinom mediteranske flore, na koje nas je osobito upozorivao i naš zemljak, sada profesor mostarske gimnazije gosp. A. Pichler, koji nam se je takodjer bio taj dan pridružio.

Od mnogih tom prilikom sabranih i vidjenih bilina spomenuti će kao primjer samo; divlji dud (*Brousonetia papyrifera* Vent.), kok (*Melia azedaroh* L.), konopljiku (*Vitex agnus castus* L.), tršljiku (*Tamerix africana* Poir.), tilovinu (*Cytisus laburnum* L.) koju tuj isto tako kao i zanoviet (*Cytisus Veldenii* Vis) naročito za vinogradarsko kolje ciene,

zatim divlji orah (*Ailanthus glandulosa* Desf.), koščelu (*Celtis australis* L.), bijeli cer (*Quercus hungarica*) i hrast makedonac (*Quercus macedonica* Gries.), pitomi kesten (*Castanea vesca* Gärtn.), smrdelj (*Pistacia therebinthus* L.), crnomrta (*Pistacia lentiscus* L.) zerdelja (*Prunus cerasifera* Ehrh.), rašeljka (*Prunus mahaleb* L.), igda (*Eleagnus augustifolia* L.), kiseliš (*Rhus typhina* L.), rujevina (*Rhus cotinus* L.) koja i ovdje, kako to već i u prvom dielu ove razprave spomenuh, sve to veću vrednost i važnost zadobija, česminu (*Quercus ilex* L.), kukrika (*Carpinus duinensis* Scop.), mejetku (*Corylus colurna* L.), od koje naročito riedkih primjeraka i u nedalekom šumskom predjelu «Lisac» po tamošnjih bukovih šuma imade; nadalje crveni javor (*Acer optatum* Kit.), makljen (*Acer monspesulanum* L.), bielu lipu (*Tilia argentea* Desf.), zeleniku (*Ilex aquifolium* L.), vrijes (*Erica arborea* L.), crnograb (*Ostrya carpinifolia* Scop.), drača (*Paliurus aculeatus* Lam.), brekiniju (*Sorbus terminalis* Crtz.), komoriku (*Phillurea media* L.) i napokon baš sada u najljepšem svjetu se nalazeći šipak (*Punica granatum* L.) i t. d.

Kako su taj dan naši drugovi gospodari imali pregledati uz put takodjer i razne vinogradarske i pivničarske objekte, to smo i mi šumari postali tim nehotice dionici ovoga djela njihovoga naučnoga puta, što nam je u ostalom uz gostoljublje, kojim nas, toli upraviteljstvo zemaljske vinogradarske postaje, kao i poznati vinogradari i podrumari gg. Aničić i Jelačić ponudom raznih primjeraka najboljih svojih glasovitih vinskih proizvoda počastiše, bila samo ugodna promjena dosadanjega programa.

Kako se pri tom uz put po više puta zaustavljasmo, bilo je već i malo ne podne, kada stigosmo i na sam izvor Bune.

Odmaraјућ se tuj, uživamo krasote i veličanstveni mir što vlada nad vrelom, izvirućim na dnu visoke pećine, bogato ukrašene stalaktitima, usred strahovitih litica i klisura. Samo vrelo je duboko više od 40 m., a drže da je to nastavak rieke

Zalomske, koja izvire kojih 20 kilometara dalje prema istoku oko Gackoga, te onda poput inih voda ponornica na Krasu, na kraju Nevesinjskog polja izpod Bukovine na jednom i opet ponire.

Poslje te kratke stanke povratismo se u Blagaj, i to do prve i jedine pivovare u Hercegovini, vlastnosti braće Bilić iz Mostara. Pivovara je ta tek g. 1894. utemeljena, nu unatoč kratkog svog obstanka, ona danas već izvozi veliku množinu svoga piva u Dalmaciju i Crnogoru.

Kako je medjutim počelo baš i ljudski kišiti, morali smo se za čas iz vrta, gdje nam je bio priredjen objed, preseliti u prostranu, u samoj pećini izdijelaru pivnicu.

Medjutim prestade napokon i ta kiša, a mi se i opet okrijepljeni vratismo u Mostar na počinak, da se onda sutradan konačno oprostimo s liepima tima zemljama.

Prije medjutim nego li nastavim taj svoj putopis, držim, da će biti svakako uputno, ako li sada bar na kratko spomenemo i koju tu obćenitu o šumama i šumarstvu u Bosnoj i Hercegovini.

Površina šuma u Bosnoj zaprema 2,310.838 ha. ili 55%, a u Hercegovini 397.757 ha. ili ti 44% ukupnoga površja svake tih zemalja, odpada dakle prema tome na Bosnu i Hercegovinu sveukupno 2,708.595 ha. ili ti 53% ciele površine obiju zemalja. Prema vrsti gospodarenja zapremaju u Bosnoj: višoke šume 932.995 ha. ili 40%, nizke šume 256.245 ha. ili 11%, a drvećem obrasli planinski pašnjaci 1,121.598 ha, ili 49%.

U Hercegovini zapremaju: visoke šume 62.253 ha. ili 16%, nizke šume 18.740 ha. ili 5%, a drvećem obrasli planinski pašnjaci 316.664 ha. ili 79%.

Ukupno dakle zapremaju: visoke šume 995.348 ha. ili 37%, nizke šume 274.985 ha. ili 10%, a drvećem obrasli planinski pašnjaci 1,438,262 ha. ili 53%.

Na državni šumski posjed odпадaju 2,157 269 ha., a tek ostatak od ogruglo 550.000 ha. je privatni posjed.

Čiste visoke bukove šume zapremaju oko 579.990 ha., čisti hrastici 110.858 ha., čiste omorike 31.414 ha., čista jelovina 44.783 ha., čisti borici 51.273 ha., bukva u smjesi sa hrastom 188.260 ha., jela sa bukvom 113.076 ha., a ostatak su imake mješovite šume.

Poprični godišnji prirast procijenjen je uz predmjevu podpunoga obrasta sastojina kod visokih šuma sa $3\cdot3$ — $4\cdot9$ m^3 ., a kod nizkih šuma sa $3\cdot8$ m^3 drva, a uz reducirani obrast na $3\cdot0$ — $3\cdot4$ m^3 kod visokih, odnosno kod nizkih šuma na $3\cdot4$ m^3 drva.

Sadanja drvna proizvodnja visokih šuma veća je od one, koja odgovara tom popričnom godišnjom prirastu, a to za to, što te šume posvuda imaju veliki višak drvne zalihe.

Glavne vrste šumskoga drveća, poredane postupnim redom na niže ove su: bukva, jela, hrast lužnjak i hrast kitnjak, omorika, bijeli i crni bor, te smrčika.

Ove vrsti drveća postizavaju u šumama, kojih se još nije dotakla ljudska ruka, vanredni stepen savršenstva.

Kako to već i na drugome mjestu napred spomenusmo, smrčika (*Pinus leucodermis* Ant.), zatim Pančićeva omorika (*Picea omorika* Panč.) broje se ovdje medju endemičke vrsti.

Prema činjenici, da najveći dio šuma u zemlji pripada državnoj vlasti, provedena je naravno i sama organizacija šumske uprave u zemlji tako, da je dotični činovnički aparat pripojen političkoj upravi. Ovaj aparat, koji posluje pod vrhovnim nadzorom i neposrednim uticajem zajedničkog ministarstva financija, sačinjava sada naročiti odsjek za šumarstvo, koji je podredjen predstojniku unutarnje uprave, te je sastavljen od potrebnog broja viših šumarskih činovnika i šumarskoga pomoćnoga osoblja. Odsjek se taj dieli opet u dva odsjeka, naime u šumarsko-administrativni i šumsko-gospodarstveni, a na čelu svakoga njih stoji po jedak šumarski savjetnik. A uz to postoji kod zemaljske vlade još i posebni šumsko-procjenbeni ured. Ravnim je načinom i kod okružnih i kotarskih ureda postavljen nužni broj šumarskih zvaničnika.

U smislu te organizacije čine i državne šume, koje se nalaze u granicama jednog političkog kotara, jednu gospodarstvenu jedinicu, kojom pod nadziranjem šumarskog odsjeka zemaljske vlade u smislu službenih naputaka upravlja šumarski izvjestitelj.

Samo one šume, u kojima se je razvio živahniji promet (n. pr. u Pribiniću, Busovači, Sarajevo, (Igmann) Ključ, (Crnoj gori), Varešu i t. d.) sastavljaju se u posebna gospodarstvena tiela. Ova naročita gospodarstvena tijela obuhvataju danas već oko 150.000 ha. visoke šume. Tu onda vodi i kontrolu nad gospodarstvom neposredno sam šumarski odsjek, dok se za ostale šume čitavo upravljanje provadja uz pomoć šumarskih izvjestitelja kod okružnih oblasti. Zajedničko ministarstvo pak kontroliše svu radnju oko šuma u zemlji na taj način, što i ono svake godine izašilje svoga nadzornoga činovnika.

U pogledu dosadanjeg sustavnog rada šumske uprave u zemlji, iztaknuti je sliedeće: Ona je prije svega nastojala, da stvori najpotrebnije uslove koristnog šumskog gospodarenja, a uz to da priredi i sve što je od potrebe za daljnji njegov razvitak.

U tu svrhu obavljene su do sada već sliedeće važnije predradnje: provelo se razmjerivanje i kartiranje šuma; a i izlučenje državnih šuma od privatnih skoro da je već sasvijem svršeno; omedjašenje državnog šumskog posjeda, te mjerenje i kartiranje njegovo provadja se; te je primjerice već do kraja g. 1895. bila omedjašena tako površina od 676.850 ha.; odnošaji šumski po vrstama šumskog drveća već su takodjer utvrđeni; a u namjeri racionalnog dalnjeg postupanja ustanovilo i uredilo se je u šumama, koje se izdašnije sjeku, već takodjer i pitanje, koliki daju dohodak; uredjeno je već i sistematsko upravljanje šumskog gospodarenja; izdavanje drva putem servituta dovedeno je takodjer već u stalni red; dokinulo se do malo prije uobičajeno paljenje drvenog čumura pod naslovom servituta; izvršivanje prava žiteljstva na

pašu uredjeno je načinom, koji nije više od pogubnih posljedica za uzdržavanje šuma i za pravilno gospodarenje u njima; služba oko čuvanja šuma provadja se takodjer već po stalnim pravilima i sredstvima, koja rastu iz godine na godinu; uredjeno je, da se kazne šumski prekršaji i da se pravilno odrede naknade za šumske štete, pri čemu se uzese u obzir po mogućnosti svi odnošaji, a isto se tako već i podizanje poništenih od prije šuma počelo provadjati toli zagajivanjem, koli i radnjama oko novo-pomladjivanja, te je u to ime bilo već do kraja godine 1895. zagajeno 44.771 ha. poništenih šuma, a zasadjeno isto takovih 3279 ha.; napokon obavljene su u kotaru Županjac (gdje kraj ukupne površine od 92600 6 h. na same gole planine 66.675 ha. sa jedva 1818·4 ha. još obstojeće visoke i 10150·2 ha. šikarom još obrasle površine odpada) do sada takodjer već najnužnije administrativne predradnje za poboljšanje gospodarstva; a isto tako uredjeno je u bitnosti već i nadziranje privatnih šuma u zemlji i to u gospodarskom kao i policajnom pravcu.

Što li je pako šumska uprava već i do sada sve i u šumsko trgovačkom smjeru poduzela i izvela, iztaknuli smo u glavnom već i prije.

I tako eto dolazimo na temelju svega onoga, što smo do sada imali prilike u tim zemljama na polju šumske uprave kao i gospodarenja vidjeti, do zaključka, da šumar u tih krajevih, davaš doduše još neće naći osobitih uspjeha na polju strogo intenzivnoga šumskoga gospodarstva, šumske kulture i uzgoja, kakvimi se šumari inih, u kulturi naprednijih zemalja diče i ponose, ali će ga za to sigurno tim više i opet zanimati sva ona bujnost same šumske vegetacije i prirode u Bosnoj, a dielomična kamena pustoš i to u većem dielu Hercegovine.

Zanimati će ga, pa i zadiviti uz to svakako i one velike i raznovrstne potežkoće, koje mora umni šumar tih zemalja svladati prije, nego li je u obće kadar, da bar dio silnoga onoga, po raznim do malo još rek bi nepristupnim gorskim prašumama nagomilanoga blaga, bar donjekle primjereno u korist zemlje i naroda unovči.

I u tom smjeru zaslužuju mnogi od tamošnjih objekta te vrsti sigurno podpunu pažnju svakoga stručnjaka.

Veliki su zadaci, kako to iz napred spomenutog proizlazi, doduše već i do sada, i to većim dielom, kako rado priznajem — po tamošnjoj šumskoj upravi riešeni manje više sretno i uspješno, nu svakako još mnogo težja, ali opet u narodno-gospodarstvenom pogledu, kao i po buduće blagostanje tih zemalja mnogo zamašnija zadaća, biti će po tamošnje šumare svakako posao i rad oko zagajenja i pošumljenja onih, svojim prostorom baš ogromnih, a po svoj zemlji se nahodećih goljeti i površina tečajem prošlih vjekova poharanih šuma.

Nemože međutim biti dvojbe, da će tamošnja šumska uprava znati, a i htjeti sigurno i u tom pogledu učiniti svoju. Podkrijepljuje nas pako u toj nadi u prvom redu i ona svestrana eneržija rada, koja se u tim zemljama do sada u obće i na malo ne svakom polju javne djelatnosti očituje.

Pak stoga i opet naglašujemo, da kao što je bosanskom šumaru već i danas otvoreno vrlo zahvalno i otvoreno polje radinosti, da će isto tako i svaki inostrani šumar u tim zemljama naći, ne samo bogata vrela za proučavanje prirodnih zakona šumoznanstva, već isto tako i skup velepoučnih — jer najmodernijih — objekta na polju šumske privrede, tehnologije i eksploitacije šuma u obće.

* * *

Na 8. lipnja bilo nam se konačno oprostiti i s Hercegovinom. Oprostiv se s gospodom Bulbukom i Waškom, ostavismo u 5 satih jutrom Mostar, da se onda povratimo preko Metkovića kroz Dalmaciju kući.

Od Mostara pa do krajne stanice Metkovića, gdje smo imali put naš nastaviti brodom preko divnog našeg mora, vodi željeznica većim dijelom ravnicom na desnoj obali rieke, a

dielom i kroz golo stjenje. Da je medjutim i u Hercegovini bilo još i pred nedaleko doba i ogromnih hrastova i hrastovih šuma, dokazuje još i dan danas i onaj ogromni prastari hrast u vrtu manastira u Žitomišljiću sa istoimenom željezničkom stanicom (udaljenoj kojih 20 klm.) od Mostara prema Metkoviću.

Interesantan je za vrieme ove kratke vožnje od jedva dva sata osobito i pogled na slikovitu gomilu kuća, što se diže i penje lievo preko Neretve, u dubokoj, strmoj koritastoj dragi, a to je Počitelj, gradić sa jedva 710 većinom muhamedanskih stanovnika, koji u velike sjeća na mjestu na dalekom izzoku.

Naokolo dižu se bedemi i kule, obuhvatajući hrpu krovova, nad koje se visoko diže vita munara, uza nju cipresa i sahat-kula, te velik konak nekadašnjih počiteljskih kapetana begova Gavran-Kapetanovića. Sve to prošarano je zelenilom smokava, kajsija, badema i bresaka, nu dakako da ni ovdje kraška priroda nije baš preobilnom rukom po toj pitoresknoj slici ove zelen boje prosula. I baš zato iztiče se ovdje ovo zelenilo tim silnije, što mu je pozadina pjeskovito-žućkasta ili pepeljasto-crvenkasta, što no se odrazuje sa golijetnih litica, koje se strmo spuštaju u Neretvu, nad kojom vedro južno nebo potitrava u stotinu boja po lišću i kamenu.

Prešav zatim još kršni defile kraj Dretelja, eto nas već i u Čapljinu, gdje se danas nalaze velika crarska skladišta glasovitog hercegovačkog duhana, kojega smo nasade duž željeznice već takodjer i to sada baš u najljepšem rastu vidjevali. Od kolike je pako važnosti po te zemlje baš sadnja duhana, dokazuje i činjenica, da sama godišnja količina žetve duhana u Bosni i Hercegovini 36—44.000 metričkih centi iznaša.

Prevaliv zatim još i tunel izpod Gabele, eto nas za čas već i u Metkoviću odnosno Dalmaciji.

Od kako je godine 1885. austrijanska vlada dala troškom od kojih 7 milijuna for. provesti reguliranje utoka Neretve, tako da se danas tamo mogu usidriti i veliki parobrodi do 700 t. sadržine, postao je i Metković vrlo važnom točkom izvozne kao i uvozne trgovine okupiranih zemalja.

Mi medjutim ne mogosmo ovdje dulje probaviti, imajući tek toliko vremena, da smo se mogli ukrcati u parobrodić dubrovačkog družtva, da s njim nastavimo put do Dubrovnika.

Pristali smo pri tom ponajprije u Fort-Opusu, Trpanju i Janjini. U ovome se poslednjemu mjestu nalazi poznato «prvo racionalno dalmatinsko gojilište kamenica» od Stjepana Bjelovučića. Prešav zatim još i Briest, dospjesmo u podne i u Mali Ston, kamo je bio pred nas stigao ravnatelj gospodarske škole u Gružu g. Karlo pl. Hreljanović, čiji smo gosti bili, dozvolom veleslavnog dalmatinskog zemaljskog odbora za našega dvodnevнoga boravka u Dubrovniku. Put iz Maloga do Velikoga Stona, preko poluotoka Pelješca prevalili smo pješke. U Velikom Stonu, gdje nas je i opet čekao drugi parobrodić dubrovačkoga družtva, razgledasmo na brzu ruku još i tamošnja solišta, t. j. naprave za dobivanje soli izhlapljivanjem morske vode.

Po nagovoru g. Hreljanovića izkrcasmo se zatim u «Trstenu». Uzpinjajući se strmom obalom u Trstenu, divismo se već uz put bujnom rašču, maslini, kakve liepe nema ostala Dalmacija, rožičkima, čempresima i ostalom južnom drveću. Još bujniju smo medjutim našli južno-evropsku i tropsku floru u prekrasnom perivoju porodice knezova Gučetića, s kojega se uz to otvara liepi vidik na more i okolišne planine.

No sve to nadvisuju svakako one dvije orijaške platane na trgu usred samoga Trstena, kod obilnoga vrutka žive vode. Ovo su i doista gorostasi, koji promjerom debla, kao i širinom i visinom granja mora da zadive svakoga gledaoca. Kažu da su prenešene ovamo iz Carigrada prije 300 godina po njekom Metkoviću, koji da ih je usadio ovdje. Hoće se pako sedam ljudi, da se uhvate rukama, da ga opašu. Grane sižu do 40 m. u okrug, a visina im iznosi do 60 metara. U njihovu hladu ima mjesta za koju stotinu ljudi. Ovo je zbilja komad iztoka prenešen u dalmatinsko primorje. A za ljetne sparine, kakova baš i taj dan vladaše, pravi je bio užitak pod granjem tih bilinskih orijaša odmoriti se.

Ove su platane trstenske priznato isto tako oriške i veličajne kao i njihove drugarice po Istoku, koje razni putopisci onih strana toliko ističu. A navlastito ide ovamo platana u Vostici, starome Aegionu u Ahaji, s korenjem gotovo metar visokim iznad zemlje, a 12 metara u objemu; zatim platana na otoku Kosu gotovo isto tolikoga objema kao prva, samo što je naslonjena i poduprta stupovima od mramora i granita; ili pak platana u Bujukdere na Bosporu, pod kojom je odpočivao Gotfrid Bouillon za prve križarske vojne. Doista trstenske nas platane, piše pravom jedan putopisac, opominju više na bliži istok nego li iste paome dubrovačke. Napose nas one zблиžuju s drevnom Grčkom. Pauzanija je gledao kod Tera u Ahaji na rieci Peireju platanu tako ogromnu, da bi se u izdubljenom njezinom deblu mogla gozba obdržavati, a kod Kapsije u Arkadiji gledao je «Menelaidu» t. j. platonu Menelajevu, koju je taj junak, kako susjedi pričahu, svojim rukama bio zasadio prije svoga polazka na Troju; a tko ne zna za Theofrasta, kako spominje neku platantu kod vodovoda u liceju atenskom, koja je još mlada bila visoka 25·7 m. i t. d.

Uz jur spomenuto južno i tropsko bilje uspjevaju u Trstenom takodjer i naranče, limune kao i prstakova paoma, te i ako joj plod ne dozrije, nego samo do žutkaste boje žira, opet na daleko širi kitno perje nad ovim blaženim tlom, kojim se u svako doba godine razlieva miloduh raznovrstnog južnog cvijeća.

Odmoriv se izpod spomenutih platana i okrijepliv se čašicom dalmatinca i grizkom peršuta, odlutismo se pješke kroz prekrasne uljike do Zatona, pogledav uz put u Orašcu još i domaću uljarnu Ulinića i Miroševića. Iz Zatona krenusmo onda i opet na večer barkama uz divotnu mjesečinu u Gruž na konak.

Dan 9. lipnja sproveli smo u Hrvatskoj Ateni u Dubrovniku, tomu «Edenu» našega primorja, kao i na čarnome Lokrumu, kojega je prirodne divote i naša prejasna kraljevna udova Stefanija g. 1892. u posebnom djelu opisala, u kojem čitasmo medju inimi i sliedeće stihove:

«Ja schönes Eiland, sei gegrüsst,
«Wo Alles lebt in stiller Wonne»,
«Das frische Meer das Ufer küsst»,
«Belebend scheint die goldene Sonne».

Profesor Hoić pako opisuje nam Lokrum na slijedeći način: «Kudgod korakneš ovim otočićem, svuda osjećaš čar romantične samoće, koja toliko godi duši ljudskoj. Najljepši je ures Lokrumu južna u istinu subtropska vegetacija, a okvir mu je sunčanim žarom obljeveno more i azurni svod nebeski. Zrak je tu pun miomirisa, a oko ti se nasladjuje veličanstvom najdivnijih boja, kojima odsjeva priroda.

Ti stojiš kao nijem, očaran od do sada nevidjenih divota. Prekrasni sagovi svakovrstnog cvijeća, duboki hlad stoljetne lovoriike i morskoga bora, zlato naranača i limuna, množina prekrasnih paoma, oriške aloje, indijski kaktusi, bršljanom gusto obrasle ruševine staroga samostana i sve to čini neizbrisiv dojam na svakoga posjetioca. Dvor na Lokrumu nekadašnji je samostan, koji da je utemeljio Rikard «Lavljega srca», englezki kralj, kada se je na povratku iz svete zemlje sa treće križarske vojne iza užasne oluje i brodolomja spasio na tom otočiću. Dvor je i danas posve jednostavno uredjen, a stanovaše nekoć kako je poznato u njemu i brat našega slavno vladajućega kralja, nadvojvoda Maksimilijan, kasnije nesretni car mejički, a za njim i carević Rudolf. Danas je otok darom prejasnoga našega kralja svojina Dominikovaca dubrovačkih.

Sa daleke prekrasne terase pred dvorom, zarasle dijnim cvijećem vodi put kroz liepi maslinov gaj, do vrhunca sa malenom tvrdjicom, s koje se oku otvara čaroban vidik na sve strane. Prema zapadu puklo je bezkrajno more, prostirući se neprekinuto do južno italske obale. K sjeveru u onome nizu otočića, što dubrovačko kopno na moru obrubljuju, vidiš zapušteni otočić sv. Andrije, gdje te ruševine benediktinskoga samostana opominju na pjesnika Mavra Vetronića i na njegovu u samoći izpjevanu «Remetu». Prema sjevero-istoku zapinje ti opet oko o strmoj svjetloj dalmatinskoj obali; tamo leži sliko-

viti Dubrovnik opasan zidinama, a nad njim goletni Sretj. K jugo-iztoku strši u vis gola Snježnica (1241 m.), negdašnji medjaš dubrovačkoj slobodnoj obćini i Zahumlju, a još dalje uspeo se snježni Orjen (1898 m.), taj najveći vrhunac čitave trojedne kraljevine».

Kako sam medjutim i opet, uživajući slatke uspomene toga sada već drugoga moga boravka na banoj toj točki liepe naše domovine, već i odviše zaostao u spominanju svih tamo vidjenih i osječanih divota i čara, zaključiti će sada riečima, što no ih je naš vriedni književnik Petar Kuničić nedavna zapisao u album samostana, koji sadržaje zbirku podpisa odličnih učenjaka i inih osoba iz svih krajeva Evrope, koji su posjetili Lokrum, a koje glase: «I da naše divno more ne posjeduje drugo, nego samo ovaj čarobni otočić, vrijedno bi bilo, da hrle putnici sa svih strana svijeta, da se nauživaju ovdje milinja uzvišene pjesme, divotne naravi i sladkih uspomena, sred gostoljubivosti vrlih Domenikanaca».

Kad smo čitav otok razgledali, upoznavajući tim na brzu ruku i bogatstvo kao i bujnost južno dalmatinske u istinu subtropske vegetacije, zastupane naročito i sliedećem grmljem i drvećem, planikom (*Arbutus unedo*), šimširom (*Buxus sempervirens*), česmikom (*Onerus ilbe*), vrijesinom (*Erica arborea*), lovorikom (*laurus nobilis*), komorikom (*Phillyrea media*), crnomrtom (*Pistacia lentiscus*), bujačem (*Juniperus oxycedrus*), čempresom (*Cuprenus fastigiata*), morskim borom (*Pinus halepensis*), crnim borom (*Pinus nigra*) itd. vratismo se oko podne i opet u Dubrovnik — odnosno Gruž na pregledanje objekata tamošnjeg gospodarskog zavoda.

Dan 10. lipnja upotriebismo prije svega, da ranim jutrom posjetimo, vozeći se na barkama, romantičnu dolinu i izvor dubrovačke Rijekе. Po mnijenju nekih putopisaca, ovo je prvi dalmatinski prijedel, gdje se križaju istok i zapad. Sama obala s početka je položita i tamno zelena. Svuda vidiš sjaj istočnih boja po bujnoj južnoj vegetaciji. Zrak je tuj tako

proziran, da se i odaljeni predmeti jasno ističu, a u moru se odrazuje zelena obala. Uz obalu se poredale lijepo ville onamo do sv. Stjepana. Rijeka je sredinom do 15 m. duboka, a širina joj mjestimice iznosi do 400 metara.

Izpod P r i j e v o r s k o g a s a m o s t a n a, koji se je liepo smjestio na desnoj obali Rijeke, morali smo ostaviti barke, pak krenuti pješke do izvora, uz put medjutim posjetismo još i njegdašnju villu dubrovačkih knezova, sada gradinu braće Papi, sa prekrasno novo uredjenim perivojem, punim raznog eksotičnog grmlja i drvlja, od kojega je iztaknuti prekrasan primjerak drva *Cupressus Califormica* i do 12 m. visoko stablo jedva desetgodišnjeg *eucalyptusa* (*E. globulus*). Ovo drvo, koje je donešeno k nama iz Australije, spada familiji mirtacea (sa kojih 150 vrstih), a pripisuje mu se osobito svojstvo, da izsušuje močvarna tla, pretvarajući ih tako u zdrava obitališta.

Sam veličanstveni izvor Rijeke, prava je kraška slika. Iz tajnih rek bi pećina izpod visoke strme stijene izbjiga jakim štropotom jasno zelena gorska voda. Kako je Rijeka silna i ogromna već pri izvoru «rodjen gorostas, a cijeli joj tijek dug samo 4 klm., nije čudo, da je obrtničtv voć i ovo malo kratka vodena tijeka posvojilo. Tako nalazimo eto već pred samim izvorom veliki mlin i prešu ulja g. Vlahe Kisića. Misli se u ostalom, da je dubrovačka Rijeka nastavak jednoga rukava hercegovačke rijeke Trebinjštice, koja se kraj Poljica gubi u ponorima.

Pošto smo se nagledali tih bučnih izvora i razhladili se njezinom svježom vodom, vratismo se i opet u Gruž, odnosno Dubrovnik, da ono još preostalo nam kratko vrieme našega tamošnjega boravka upotrebimo, za razgledanje samih, osobito u narodno povjestnom pogledu znamenitih starina grada.

Bila nam je doduše namjera pogledati još i u posliednje doba na Srdju u t. z. Makoshah nad Dubrovnikom, neposrednom sjetvom sjemena od morskog bora (*Pinus halensis*), pinjola (*Pinus pinea*) i crnog bora (*Pinus pinaster*) izvedene šumske nasade na kršu, kao i radnje oko

uredjenja tamošnje bujice, nu sbog kratkoće preostaloga još vremena, morali smo taj naš naum za sada odgoditi na druga vremena.

Pregledavši u Dubrovniku na brzu ruku dosta bogati gradski prirodoslovni muzej, ukrcasmo se pred večer istoga dana u malenoj dubrovačkoj luci na «Petku», veliki parobrod dubrovačkoga društva, te oprostiv se što srdačnije od gospode Hreljanovića i Bulića sa gružkoga poljodieljskoga zavoda, ostavismo težkim srdcem «divnu našu Veneciju na istočnoj obali jadranskoga mora».

U samu zoru, na 11. lipnja stigosmo pred Spljet. Čim smo se više približavali Zvonimirovu gradu, nijesmo znali, čemu da se više divimo, da li prekrasnom okolišu, gradu, drevnoj i veličajnoj Dioklecijanovoj palači ili pak prostranosti spljetske obale, kojoj doista neima prema ni iz daleka ni u kojoj luci dalmatinskoj. Dugi niz kuća rek bi da pliva pred nama u izhodećeg sunca svijetlu.

Malo po malo pak smo podalje na desnoj strani sve više razpoznavali već i rdjaste zidine Dioklecianove palače, i gdje se iznad krovova gradskih ponosito uzdiže ogromni zvonik obnovljene stolne crkve sa visoka svoja tri poda, obavit orijaškim skelama. Sa kopnene strane i opet okružuje grad župno polje, zasadjeno sve vinogradima i maslinama. Otraga ti i opet zatvara veličanstvenu tu panoramu visoko gorje, i to s desna zubate stijene Mosor planine (1379 m.), a s lijeva kameni Kozjak (673 m.) i t. d.

Spljet je danas najveći grad u Dalmaciji, te broji oko 16.000 stanovnika Hrvata.

Kada smo stigli u luku, pozdrave nas tamo uz gradonačelnika Dra. Mangjera, ravnatelj gospodarske pokusne postaje Gvozdenović, profesor Petričević i c. i kr. šumarski povjerenik i stari naš znanac g. Otokar Bouček, njekoč nadšumar bivše riečke županije.

Da kratko vrieme našega ondašnjega boravka uzmognemo što koristnije izcrpiti, mi se skoro iza dolazka oputismo pod

vodstvom g. Boučeka, do kraških šumskih nasada na t. zv. Monte Marianu, brdini (150 m.) lievo nad samim gradom, odkuda nam se otvorio baš prekrasan pogled ne samo na čitavi pod nama ležeći Spljet, već i tamo dalje do «Nize jadranskoga mora» divnih Kastela, kao i preko solinskog polja sa prijatnim seocem Vranjice, koje sazidano na malenom otočiću izgledaše, kao da se njije na samim valovima morskim, čega radi je i neki prozvaše «la picola Venezia», pak sve do sokolovog gnijezda, stare gradine Kliske, znamenite toliko položajem, koliko prošlosti svojom, a s druge se strane i opet pred nama stiraše divno more sa otoci Bračom i Šoltom.

Nasadi na «Monte Marianu», izvedeni morskim borm, vrlo su dobro uspjeli. Sadnja u jame obavljena je dvogodišnjimi sadjenicami morskoga bora, dobivenimi iz biljevišta kraj Solina, koje smo poslije podne isto tako pregledali, kao i ona dva omanja biljevišta, u samome gradu se nalazeća. Ovi će nasadi biti obzirom na blizinu grada već za koju godinu najljepši naravni gradski park.

Osim tih, kao i njekih drugih manjih nasada, zagajeno je u okolini spljetskoj za posliednje četiri godine do 15.000 jutara kraških pašnika i goljeti svakako dosta za to razmjerno kratko vrieme od tri godine.

Vrativši se u Spljet, upotrebili smo predpoldašnje vrieme za pregledanje mnogih znamenitosti grada, a u prvom redu palače cara Dioklecijana, o kojoj piše car Konstantin Porfirogeneta, da je tako lijepa i sjajna, da nikakva risarija ni opis ne može njezine ljepote prikazati. Palača je gradjena na oblik utvrđenoga rimskoga tabora t. j. ne sasvim pravilna četverokuta, a zapremlje površje od 38.236 m²., na kojoj su površini danas u kućama, u crkvama, dvorištima i trgovima 843 zemljištne čestice pripadajuće 400 vlastnika

Od mnogih ostanaka njegdašnjih prekrasnih gradjevina, osobito nam je iztaknuti mauzolej, koji je sada pretvoren u stolnu crkvu sv. Dujma, pred kojom je podignut veličanstveni

zvonik, stojeći na jednom jeditom svodu vodećem preko samih, ulaznih skalina. Dalje iztaknuti nam je lijepi hram cara Dioklecijana, današnju kapelicu i krstionicu, sa umotvorinama iz dobe narodne naše dinastije, kao i carski vodovod, koji je dovodjao u carsku palaču vodu sa izvora Solinske rijeke (Jader) na obronku Mosora, jugoiztočno od Klisa.

O tom vodovodu imade priča, da su caru Dioklecijanu solinske pastrve bile toliko drage, da je, bojeći se, da mu ih nebi ponestalo, dao dovesti u svoju palaču jedan «potočić», da uzmogne u posebnom ribnjaku uzgajati tečne ribe. Ovaj je isti vodovod sada i opet obnovljen.

Vodilo bi nas medjutim predaleko, kad bismo se upuštali još i u podrobniye opisivanje veleznamenitog tog spomenika dalmatinske prošlosti, pak čemo s toga tuj samo jošte spomenuti, kako smo osim te palače razgledali jošte i ne manje znameniti i na starinama vrlo bogati arheoložki solinski muzej, zatim dosta prostrani i raznovrstnim južnim drvljem zasadjeni občinski perivoj; njekadašnju palaču spljetskih knezova, a sada «občinski dom»; hrvatsko občinsko kazalište, vrlo liepo uređenu državnu gospodarsko-vinarsku pokusnu postaju, šumsko biljevište i t. d.

Odmoriv se posle objeda po silnoj žegi u posebno u to ime po občinskom poglava stvu blagohotno dodieljenih nam stanovih, poduzesmo oko treće ure posle podne, pod vodstvom g. profesora Petričevića izlet na tlo drevnoga Solina, gdje obidjosmo razvaline toga, negda toli i u našoj narodnoj povjeti znamenitoga grada, koje se sada već od kojih dvadeset godina ovamo sistematicno pod nadzorom velezaslužnoga i veleučenoga našega historičara Fr. Bulića izkapaju.

Solin je smješten na sjeveroiztočnom obronku velikoga amfiteatra, omedjena brdinama i brežuljcima. Bio Solin grčkoga ili staroilirskoga podrijetla, grad je taj svakako već napredovao i prije, nego li je pao pod Rimljane, nu pravo je medjutim procvao ipak tek iza sagradjenja Dioklecijanove palače.

Trgovina i brodarstvo usredotočilo se u ono doba u Solinu, koji tim postade i najnapučeniji i najnapredniji grad na zapadu.

Proizvodi bogatih rudnika u Bosni, drvlje iz tadašnjih pršuma cijele pokrajine, obilna i izvrsna vuna i krvna u velikom broju uvažahu se u Solin, tako da su već u četvrtom stoljeću po Isusu obstojale u njemu mnoge javne tvornice, a navlastito i tvornica oružja kao i strojarnica koža.

B. Konstantin Porfirogeneta kaže, da je Solin bio veličinom za polovicu Carigrada. Za seobe naroda Solin je strahovito stradao. Kasnije za naše narodne hrvatske dinastije ipak procvate i opet i ovaj kraj novimi gradjevinama, za koje nam svjedoče mnoge povelje i nebrojene ruševine.

A od svih tih da spomenemo samo baziliku sv. Petra, u kojoj bijaše godine 1876. okrunjen hrvatski kralj Zvonimir.

Izumrćem narodne dinastije poče padati takodjer i znamenitost Solina, a kada je iza turskoga gospodstva i Solinsko polje g. 1669. došlo iznova u mletačku vlast, bude Solin po malo pretvoren u rudnik gradjevnoga kamenja za javne i privatne gradjevine ne samo u Solinu, Spljetu i Trogiru, već naročito u Mljetcima.

Osim ruševina rimskoga kazališta i starih gradskih zidina, razgledasmo pogansko groblje i kiklopske zidine, stare kupelji, vodovod i starokršćansku baziliku, kao i groblje u Manastirima i t. d.

I tako nam je eto i ono par sati tamošnjeg boravka uz zanimivo i poučno tumačenje vriednoga našega vodje, profesora Petričevića minulo rek bi za čas i mi se morali vratiti u Split, gdje nas je jošte iste večeri občina u družtvu sa tvorničarom g. Vitom Morpurgom u prostorijami gospodarsko-vinarske poskusne postaje počastila prijateljskom večerom.

Oko ponoći se oprostimo od vriednih naših domaćina, da se ukrcamo na prekrasni parobrod «Panoniju» ugarsko-hrvatskoga parobrodarskoga društva, s kojim se onda izravno preko Zadra vratismo na Rieku, odkuda onda i opet krenusmo željeznicom kući.

Spomenuti moram ipak pri tom jošte, da nas je i ovaj put u Zadru, usprkos toga, da je naš parobrod tamo stigao baš u samu zoru, ipak bio u luci najljubezniye dočekao i pozdravio stari naš znanac a sadanji odlični šef dalmatinske zemaljske šumske uprave, velepoštovani c. i kr. šumarski savjetnik Franjo Tepper, da ono par časaka našega tamošnjega boravka sprovede s nama u prijateljskom razgovoru.

Tim bih podjedno mogao i zaključiti i te moje putopisne crtice, ali ču ipak prije jošte da bar u kratko spomenem koju i o današnjem stanju šumarstva u Dalmaciji.

Voziš li se morem duž dalmatinske obale, opaziti ćeš prije svega silnu razliku izmedu sjeverne i južne Dalmacije u pogledu vegetacije kao i stanja kulture u obće. Sjeverni je dio dalmatinske obale većim dielom pusta goljet, a o šumama u pravom smislu rieči ne vidiš s mora nigdje niti traga, jer ono što je tuj u tom pogledu iz davnine jošte preostalo, daleko je na bosansko - dalmatinskoj granici. Istina je doduše, da glasom službenih podataka na same šume u Dalmaciji ukupno 381.762 ha. ili kojih 525 čet. kilometara površine odpada, pa ako uz to uzmemo u obzir, da i od ono 593.900 ha. ili 750 čet. kilometara pašnjaka, veći dio na t. z. absolutnom šumskom tlu leži — bilo bi već i to doista liepo površje za šumsku kulturu*.

Medjutim pravo je stanje tih prostorina danas vrlo žalostno. Jer kao što je mletačka vlada u svoje vrieme više radila na zator, nego li na uživanje njekoč toli krasnih i vrednih joj dalmatinskih šuma, isto tako se je žaliboze i austrijanska vlada sve do najnovijega doba u šumarskom pogledu, a navlastito i gledom na toli nuždno pošumljenje i zagajenje onih silnih opustošenih prostorina u zemlji slabo starala.

I tako danas površina pravih visokih šuma u Dalmaciji tek kojih 29 četvornih kilometara zapremlje. Najvažniji su pako svakako i danas jošte hrastici — ma sve da im ukupna površina u svoj zemlji jedva kojih 10 četvornih kilometara

* Od ukupne površine Dalmacije sa 13.050 četvornih kilometara, odpada na same kamene pustoši neplođno tlo 11.453 četvornih kilometara.

iznaša. *Bukvi ke* nalazimo jedva jošte i po imenu nješto malo po dalmatinsko-bosansko-hercegovačkoj granici. Šume i gajevi morskog a bora zapremaju kojih 8 četvornih kilometara površine, a jesu to većinom ostanci njekoč prekrasnih šuma na otocima Mljetu, Korčuli, kao i po okolici Dubrovačkoj, dočim su se čiste sastojine crnog a bora uzčuvale donjekle samo jošte po poluotoku Pelješcu, zatim po dolinama bujica Prisoje i Ložice sa ukupnim površjem od kojih 3 četvorna kilometara.

A uz to je i ovo malo visoke šume u zemlji razkoma-dano i raztrešeno po svih krajevih pokrajine, ostatak t. z. šumske površine pako sve su tek šipraci ili inače pašom i bezrazložnim uživanjem skroz opustošene površine, kojim treba pribrojiti jošte i ogromne kraške goljeti i pustoši u površini od kojih 192 četvornih milja, a da si uzmogneš predočiti šumsko gospodarstvene odnošaje Dalmacije. Pa kao što je za veliki dio Bosne i Hercegovine, tako je svakako i za Dalmaciju s tih razloga u šumarskom pogledu od najveće važnosti pitanje o zagajenju i pošumljenju kraša, kao i ono o uredjenju mnogobrojnih bujica u zemlji.

Pak se i doista stanoviti napredak sada već i ovdje opaža i u tom pogledu, a naročito to vriedi od onda, kada je napokon godine 1893. provedena i za Dalmaciju temeljita i svrsi shodna promjena šumskoga nadzora, koji je sada povjeren i vrstnim rukama, a nije više, kako je to prije često bivalo, u rukama empirika, koji su dašto vazda samo po tmini lutali, neimajući uz to ni pravi smisao za potrebe šumarstva u zemlji*.

Toli bujičari kao i šumski povjerenici i nadzornici rade sada i ovdje sustavno, a po tom i uspješno. A naročito osnovano je u svrhe pospješenja novog pošumljivanja goljeti u području ciele zemlje dovoljno biljevišta i šumskih razsadnjaka, a isto se tako marljivo radi i oko dalnjeg uredjenja bujica diljem zemlje, u koje je ime već i u razdobju od godine 1883. do

* Vidi H. H. Hirschmann „Die Land- und Forstwirthschaft“ in Oest.-Ungarn. Wien 1894. str. 202.

konca g. 1894. potrošeno do 118.732 for. za sveukupno bujično područje od 10.559 ha., tako da se je sada pravom moći nadati ipak u tom pogledu i u Dalmaciji skorijem boljku i napredku.

Što se pako današnjeg stanja šumarske uprave u Dalmaciji tiče, spomenuti je sliedeće: Na čelu zemaljske šumarske uprave stoji c. i kr. šumarski savjetnik, kao izvjestitelj zemaljske vlade u Zadru sa potrebnim brojem stručnog i pomoćnog osoblja, a osim toga imade kod iste zemaljske vlade (u smislu zakona od 7. veljače 1888.) uredjen jošte i posebni «odsjeck za rukovodjenje radnja oko uređenja bujica» u zemlji. Sveukupni broj državnih šumarsko upravnih činovnika iznaša danas devet, a onaj bujičara šest, onaj c. i kr. nadlugar a devet.

Osim toga ima u pokrajinskoj šumarskoj službi jošte 4 šumara, 7 nadlugar a i 586 šumskih čuvara ili lugara.

Trošak za ovo posliednje šumarsko osoblje bio je g. 1896.	
ukupno 59.633 for. 83 nč., a k pokriću tih troškova dopri-	
našahu obćine	37.392 for. 80 nč.
država	15.997 » 29 »
a pokrajina	6.243 » 74 »
ili ukupno	59.633 for. 83 nč.

U ime državnih, pokrajinskih i obćinskih prinosa bilo je doznačeno godine 1896. ukupne 41.534 for. 88 nč. a potrošeno je i opet od toga;

za obćinsko šumarsko osoblje	22.240 for. 03 nč.
za troškove oko novopošumljenja	10.323 » 17 »
za uzdržavanje šum. razsadnjaka	7.009 » 96 »
za ine razne šumarske svrhe	1.299 » 38 »
to jest ukupno	40.872 for. 54 nč.

A uz to su još i obćine neposredno izdale za uzdržavanje svog osoblja 37.393 for. 80 nč., potrošilo se je dakle g. 1896. u svemu u to ime 78.266 for. 34 nč. Radnje oko pošumljenja izvadjane su dielom sijanjem, a dielom presadjivanjem šumskih biljka i voćnih stabala, i to:

Sijanjem potrošeno je na 802.1739 ha. ukupno 2.218.625 kg. sjemena, a na sadnju bje i opet potrošeno 1.948.212 komada biljka na površini od 221.94 ha., sveukupno je dakle novo posumljeno 1024.1139 ha. golieti i čistina. Trošak tih radnja iznosio je 17.029 for. 47 nč., a doprinjeli su u to ime: vlada 11.638 for. 17 $\frac{1}{2}$ nč., pokrajina 505 for. 75 nč., a obćine 4884 for. 54 nč. Osim toga potrošeno je na uzgoj voćaka 3024 for. 98 nč.

Od šumskoga drveća posadjeno je najviše crnoga bora (*P. austriaca*) naime 1.134.520 komada, zatim od morskoga bora (*P. halepensis*) 418.380 komada i francuskog bora (*pinus pinaster*) 190.050 komada, a ostale vrsti drvlja su samo u manjem broju upotrebljene.

Posijano je bilo najviše *Pinus pinaster*, naime 643 kg., zatim pinjola (*P. Pinea*) 404 kg. i *P. austriaca* 284 kg.

Što se šumsko-redarstvenih prekršaja u zemlji tiče, to je godine 1896. bilo pripravljeno ukupno 31.077 takovih (ili za 1560 manje od godine 1895.). Od ovih je prijava medjutim i opet njih 1180 odstupljeno c. i kr. sudu, dočim su 22.753 prekršaja riešena konačno po političkim oblastim, a samo 7144 njih ostalo je koncem prošle godine još u tečaju. Riešeno bje od obtužbe njih 5175., a osudjeno na ukor 8646, na novčanu globu 7589, a 1343 njih na zatvor. Najviše šumskih prekršaja došlo je u razpravu u političkom kotaru Sinja, naime 5330, zatim u Splitском 4547, u Imotskom 3724, a u Kninskom 2045, po ostalim kotarima pako manje.

LISTAK

Društvene viesti.

XXI. glavna skupština hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva. Ovogodišnja po broju XXI., glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga društva bila je vrlo dobro posjećena. Sakupilo se je do 100 društvenih članova. Skupština obdržavana je na dne 26. rujna t. g. u Zagrebu u maloj saborskoj dvorani, a u oči skupštine, t. j. u večer dne

25. rujna bio je prijateljski sastanak u gostioni Reisingerovoju u Gajevoj ulici. Budući je družtveni predsjednik, Presvetli gospodin Marko grof Bombelles ml., bio obiteljskom žalošću zapričeđen, da prisustvuje i predsjeda glavnoj družtvenoj skupštini, to je skupštini predsjedao I. družtveni podpredsjednik p. n. g. Ferdo Zikmundovsky, odsječni savjetnik kr. zemaljske vlade. Strana družtva bijahu takodjer zastupana, te je presvetli gospodin Miroslav grof Kulmer zastupao hrv.-slav. gospodarsko družtvo u Zagrebu, p. n. g. kr. odsj. savj. Ferdo Zikmundovsky kranjsko-primorsko šumarsko družtvo u Ljubljani, kr. šumarnik Julijo Kuzma ugarsko šumarsko družtvo, a družtveni tajnik Andreja Borošić galičko šumarsko družtvo u Lavovu i slavonsko gospodarsko gospodarsko družtvo u Osieku.

Otvaramo I. družtvo, podpredsjednik velemož. gosp. Ferdo Zikmundovsky glavnu skupštinu, pozdravio je sakupljene skupštinare slijedećim govorom:

Slavna skupštino, veleštovana gospodo!

Prije svega čest mi je priobčiti Vam, veleštovana gospodo skupštini, da je predsjednik našega družtva, Presvetli gospodin Marko grof Bombelles obiteljskom žalošću zapričeđen osobno prisustrovati i predsjediti ovaj glavnoj skupštini, pak je s toga svoju odsutnost izpričati dao, žeće slavnoj skupštini svaki uspjeh u njenom radu i poslovanju.

Povodom toga zapade mene kao I. družtvenoga podpredsjednika osobita čest, da Vas, veleštovana gospodo, na ovaj dan evo i po četvrti puta sa ovoga mjesta mogu srdačnom dobrodošlicom pozdraviti i zahvaliti Vam se, da se u tako znatnom broju pozivu družtvene uprave odazvaste.

Veleštovana gospodo! Ovogodišnja glavna skupština našega družtva po naravi svojoj jest više poslovna skupština, pošto se je, kako ćete iz tajničkog izvještaja razabratiti moći, skoro sav rad družtvene uprave i upravljujućeg odborn kretao oko riešenja zamašne i težke zadaće, koja je upravljujućem odboru i družtvenoj upravi postavljena gradnjom šumarskoga doma i muzeja tako, da su ti zamašni poslovi gotovo sve razpoloživo vrieme članova upravljujućeg odbora izerpili. Nu upravljujući je odbor toj težkoj i odgovornoj zadaći posvetio sve svoje sile, znajući, da se pri tom ne radi samo o koristi našega družtva, već da se time u obće u znatnoj mjeri promiču interesi čitavoga šumarskoga staleža i šumarske struke, a time posredno diže i kulturni niveau mile nam domovine. Akoprem je, veleštovana gospodo, prošlogodišnja glavna skupština u tom smjeru dala družtvenom upravljujućem odboru podpunu ovlast i

ostavila mu proste ruke, to će ipak veleštovana gospodo stojati do Vas, da taj rad upravljujućega odbora, kojim se naš družtveni život postavlja na posve novi temelj, te družtvu nameću posve nove obveze i dužnosti, izpitaté, te ga odobrite.

Veleštovana gospodo skupštinari! Minula godina našega družtvenoga života ne samo da nam je doniela šumarski dom i muzej, koji će doskora u bielom Zagrebu ponosito dići svoju glavu i biti vječitim svjedokom požrtvovnosti, pregnuća i slege hrvatskih šumara, nego nam je minula godina doniela još ljepšu jabuku, što ju je za kulturni procvat zemlje otčinskom skribi zauzeti Preuzvišeni gospodin Ban, Dragutin grof Khuen Hederváry, kojemu naša struka mnogo zahvaliti ima, namienio hrvatskim šumarima, a to je, veleštovana gospodo, šumarska akademija.

Ustrojenjem šumarske akademije, koja će se prisloniti na sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu i, ako Bog dade, već buduće godine otvoriti, konačno se udovoljuje često puta i u javnoj stampi i na glavnih naših skupština izraženoj želji i molbi hrvatskih šumara, a hrvatsko-slavonsko šumarsko družtvo može s ponosom reći, da je i ono, ne puštajući s vida potrebu više šumarske naobrazbe u ovim kraljevinama, te razlažući i zagovarajući sborom i tvorom na nadležnom mjestu riešenje toga pitanja u naprednom smjeru, takodjer svoju doprinjelo k tomu, da će se šumarska akademija naskoro u život privesti.

Veleštovana gospodo! Pozdravljujući Vas još jednom, čast mi je podjedno priobćiti Vam, da je prijavljen Presvjetli gospodin Miroslav grof Kulmer, kao zastupnik obćega družtva za gojenje lova i ribarstva, dočim je ug. šumarsko družtvo ovlastilo g. kr. državnoga šumarnika, Julija Kuzmu, kranjsko-primorsko šumarsko družtvo mene, a galičko šumarsko družtvo i slavonsko gospodarsko družtvenoga tajnika, g. Borošića, da ih na ovoj glavnoj skupštini zastupamo.

Time proglašujem XXI. glavnu skupštinu hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva otvorenom!

Nakon primjetbe družtv. člana Mije Radoševića na pozdravni govor predsjednika, što nije glavna skupština sazvana u roku, koji je zato opredijeljen družtvenim statutima i odgovora družtvenog tajnika, A. Borošića, pozva predsjednik družtvenog tajnika, da pročita izvještaj o radu upravljujućeg odbora u poslovnoj godini 1897./8.

Izvješće družtvenog tajnika o minuloj poslovnoj godini glasi, kako sliedi :

Slavna skupštino!

Podnašajući slavnoj skupštini izvještaj o radu družtvene uprave, kao što i upravljujućeg odbora u poslovnoj godini 1896./7., neka mi bude dozvoljeno u prvom redu iztaći, da je družtvena uprava u smislu zaklju-

čakah prošlogodišnje glavne skupštine podniela kako visokoj kr. zemalj. vlasti, tako i visokom saboru kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije peticije u pogledu izjednačenja beriva šumarskih tehničara političke uprave sa berivima ostalih zemaljskih urednika upravne struke, затim gledi uvrštenja svih kr. kot. šumara u X. činovni razred, te konačno u pogledu izjednačenja slušatelja šumarstva domaćeg križevačkog zavoda sa slušateljima šum. akademije ili visoke škole, nakon položenog državnog izpitaa sa samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva. Odnosne predstavke sastavio je sam predlagač, družtveni član p. n. g. kr. žup. šum. nadzornik, Vilim Dajković, nu družtvena uprava o tim predstavkama s nadležnih mjesata do danas nikakva riešenja dobila nije.

Što se nadalje tiče dalnjih dviju zaključaka glavne skupštine, stvorenih povodom predloga družtvenog člana, Bogomira Karakaša u pogledu ustrojenja šumarske postaje u ovim kraljevinama, kao i o publiciranju statističkih data po kr. zem. vlasti, koja se tiču šuma i šumarstva u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, izvestiti mi je slavnoj skupštini, da družtvena uprava nije došla u položaj, da u tim predmetima posreduje, pošto g. predlagač do danas nije upr. družtvenom odboru podnio obrazložene predstavke, koje bi se imale u tom smjeru upraviti na kr. zem. vlastu, kako bi to bio imao učiniti u smislu zaključka prošlogodišnje glavne skupštine. U ostalom čast mi je izvestiti slavnu skupštinu, da je, koliko mi je znano, vis. kr. zemalj. vlasta i sama potrebitu inicijativu poprimila i shodne mjere preduzela, da se šumarska statistika i u nas što skorije u život privede. Uredjenje pako šumarske pokusne postaje stoji u tjesnoj svezi sa uredjenjem šumarske nastave u nas, pak postoji opravdana nada, da će se i u tom smjeru osnućem šumarske akademije u Zagrebu napred kročiti i našim prilikam i potrebam odgovarajuća šumarska pokušališta osnovati.

Spomenuvši šumarsku akademiju, koja se ima osnovati u Zagrebu i prisloniti na sveučilište Franje Josipa I., te koja će se Božjom pomoćju valjda već buduće školske godine otvoriti, ne mogu, a da ne konstatujem ugodnu činjenicu, da je osnućem šumarske akademije konačno uđovoljeno davnoj i toli često opetovanoj želji hrvatskih šumara, koja je jur puno puta bila predmetom rasprave naših glavnih skupština i povod mnogim predstavkama, podnešenim u tom smjeru vis. kr. zem. vlasti. Na tom toli žudno izčekivanom daru, kojim je za probit zemlje, a napose za unapredjenje šumarskih prilikah u ovim kraljevinama pravom otčinskom skrbi zauzeti glavar zemlje i pokrovitelj našega družtva, Preuzv. g. Ban Drag. grof Khuen-Hedérváry izvoljeo obasuti hrvatsko šumarsvo, neka mi bude dozvoljeno na ovom mjestu u ime hrv.-slav. šumarskoga družtva, kao i svih hrvatskih šumara izreći Njeg. Preuzvišenosti najtopliju za-

hvalnost, u tvrdoj vjeri, da će naša šumarska akademija kao nova alma mater šumarske struke u ovin kraljevinama gojiti ne samo šumarsku znanost, nego biti i stječištem i duševnim ognjištem hrvatskih šumara, te, iduć rukom o ruku sa hrv.-slav. šum. družtvom, biti i pokretačem mnogim plemenitim i višim ciljevima, idućim za tim, da se naše šum. prilike što više unaprede, a time i kulturno stanje zemlje u obće podigne.

Prelazeći na djelovanje družvenog upr. odbora u tekućoj poslovnoj godini, čast mi je izvestiti slavnu skupštinu, da je družveni odbor obdržavao ove godine u svemu 7 odborskih sjednica i to 18. listopada i 2. prosinca 1896., zatim 2. veljače, 25. ožujka, 20. travnja, 17. kolovoza i 25. rujna t. g. Rad družvenog odbora kretao se je u tim sjednicama ponajviše oko gradnje šumarskoga doma i muzeja, što ih naše družtvo kani podići u glavnom zemaljskom gradu Zagrebu.

Neka mi bude stoga dozvoljeno, da slavnu skupštinu ponajprije izvestim o djelovanju, što su ga družtvena uprava i upr. odbor u tom pravcu razvili bili, kao i o uspjesima, koji su pri tom polučeni.

Kako Vam je veleštovana gg. skupštinari iz prošlogodišnjeg tajničkog izvještaja, kao i od razprave, koja se je bila u tom predmetu na prošlogodišnjoj glavnoj skupstini povela, poznato, postojala je prвobitno namjera, da se šumarski paviljon, koji je bio izložen u hrv.-slav. odjelu, na milenijskoj izložbi u Budimpešti, prenese u Zagreb, te u istomu uredi šumarski muzej.

Nu pošto je upr. odbor taj paviljon na izložbi samoj podrobnije razgledao bio i nakon što se je izpostavilo, da bi prenos toga paviljona u Zagreb, te ponovno postavljanje i prekrivanje istoga stojalo družtvo do 15.000 for., to je upr. odbor u svojoj, dne 18. listopada 1896. obdržavanoj sjednici, zaključio, da se izložbeni paviljon u Budimpešti proda, a šumarski muzej osnuje i uredi u šumarskom domu, koji se je imao iz solidnog materijala sazidati u Zagrebu.

U povodu toga obratilo se je družtveno predsjedništvo na Preuzv. g. Bana molbom za dozvolu, da se upitni paviljon smije unovčiti, a odnosni utržak da se preda hrv.-slav. šum. družtvu uz obvezu uredjenja šum. muzeja u družvenoj sгради, koju je molbu Njeg. Preuzv. i uslijediti blagoizvoljela.

Usljed toga prodan je šumarski paviljon u Budimpešti za 2101 fr. Drvo pako, što su ga bili na izložbi izložili i družtvu poklonili krajiška investicionala zaklada i krajiške im. obćine, unovčeno je za 14.627 fr. 20 nč. Ukupni prihod družtva od te prodaje iznosio je prema tomu 16.728 fr. 20 nč. Ako se od toga odbiju troškovi dražbe i prevoza po privatnicima poklonjenih izložaka iz Budimpešte u Zagreb u ukupnom iznosu od 1694 fr. 35 nč., to je od prodaje paviljona i izloženog drva

unišlo u družtvenu blagajnu čistih 15.033 fr. 85 nč, koja je svota kamatonosno uložena dielom kod činovničke zadruge, a dielom kod I. hrv. štedione u Zagrebu.

Izložci pako, što su ih družtvu za uredjenje šum. muzeja poklonili plemeniti darovatelji i to:

1. Kr. hrv.-slav. zem. vlada sve svoje izložke.
1. Preuzvišeni gosp. Ban — investicionalne zaklade.
2. B. Weis. Bisag-Bregovica.
3. Alexander pl. Weiss. Zagreb.
4. Vlastelinstvo Kutjevo. Dragutin Turković.
5. A. Cerych. Tvrnica hrast. izvadka. (ekstrakta) Mitrovica.
6. Alb. Beek. Vinkovci.
7. Josef Weiss. Mikleuš.
8. Ign. Deutsch. Vočin.
9. S. i H. Kramer. Karlovac.
10. Gjula Kuzma. Vinkovci.
11. Kr. kot. oblatt — izložbeni odbor Djakovo.
12. Alnoch-sche Stockfabrik. Bregana (bez stelaga).
13. Izložbeni odbor Slatina (traži podatke).
14. Heinrich Schwartz. Križevac.
15. File Jurković. Niemei.
16. Holzmanufaktur Vrbovsko.
17. Gustav Ritter v. Pongratz.
18. Vlastelinstvo u Vukovaru.
19. Fürst Schaumburg-Lippe.
20. Felix Neuberger 2 Tableaux.
21. Družtvo za zaštitu životinja.
22. Bellamarić šumar. Sve osim lovačkih.
23. Zupanje. Tanin fabrik.
24. Petar Zimmer. Osiek.
25. Dioničko paromlinarsko družtvo. Zagreb.

prenešeni su u Zagreb, te su pohranjeni dielom u prostorijam, što ih družtvu staviše na razpoložbu Presvetli gosp. grof Kulmer i hrv.-slav. gospodarsko družtvo, a dielom u skladištu prometnog družtva u Zagrebu, koji su potonji i proti požaru osjegurani.

Pošto je pitanje u toliko doprlo bilo, obratilo se je družtveno predsjedništvo posebnom molbom na slavno zastupstvo kr. i slob. glav. zem. grada Zagreba, neka bi od gradskih zemljišta ustupilo hrv.-slav. šum. družtvu gradilište, koje mu je potrebito za gradnju šumarskog doma

i muzeja; — a osim toga obratilo se je predsjedništvo i na sve rodoljube i prijatelje šumarske struke molbom, da bi družtvu bud novcem bud materijalom u pomoć pritekli.

U to vrieme zatekla je družtvenu upravu i radostna viest o ustrojenju šumarske akademije u Zagrebu. A pošto vis. kr. zem. vlada ne razpolaze sa prostorijama, koje su potrebite za uredjenje akademije, to se je sama po sebi nametnula misao, da bi najshodnije bilo, da se šumarska akademija smjesti u šumarskom domu, gdje bi joj pri ruci bile razne zbirke šumarskog muzeja. U povodu toga stupili su zastupnici vis. kr. zem. vlade u pregovore sa družtvenom upravom kako glede obsega prostorija, koje bi se u šumarskom domu imale vis. kr. zem. vlasti iznajmiti, tako i glede visine najamnine, koja bi se imala za to družtvu godimice po vis. vlasti plaćati. Ti pregovori dokončani su konačno na zadovoljstvo obih stranaka, te je prema tomu i gradnja same družtvene zgrade udešena, nu ipak tako, da se prostorije, u kojih će se smjestiti šumarska akademija, mogu u svako doba preobratiti u privatne stanove.

Što se ponajprije tiče molbe družtva, upravljene na slavno zastupstvo gl. grada Žagreba, to mi je slavnu skupštinu izvestiti, da je ta molba podpunim uspjehom ovjenčana bila, te je slavno gradsko zastupstvo u svojim sjednicama od 1. veljače 1897. §. 53. i od 30. svibnja 1897. §. 133. velikodušno zaključilo hrv.-slav. šum. družtvu na trgu Khuen-Héderváry-eva za gradnju šumarskoga doma darovati gradilište u izmjeri od 324-1^{1/2} hvati. Obveze, koje je naše družtvu tim darom na sebe preuzele, jesu sliedeće: 1. Družtvu dužno je na toj, bezplatno ustupljenoj mu površini najdulje, do konca g. 1898. započeti gradnjom najmanje dvokatne kuće u gore napomenutu svrhu, inače pristoji gradskoj občini pravo darovano zemljište družtvu oduzeti, pak si gradska občina to pravo gruntovno osjegurati može; 2. Zgrada, što će ju podići družtvu na darovanom zemljištu, ima služiti za smještenje šum. doma i šum-muzeja, a za šumarsku akademiju dotle, dok se ista na drugom mjestu nesagradi. Ako li družtvu družtvenu sgradu toj posvetnoj svrsi otudji, tad je dužno gradskoj občini platiti u ime odštete iznos od 12.000 fr., koju obvezu gradska občina na družtvene nekretnine gruntovno uknjiziti može.

Pošto su primjerice hrv.-slav. gospodarsko družtvo, kao i ina družtva pod sličnim uvjetima dobine od gradske občine bezplatna gradilišta, to je i upravljući družtveni odbor te uvjete gradske občine zagrebačke u ime hrv.-slav. šum. družtva prihvatio, te je već sklopljen i odnosni darovni ugovor, kojega su za stran našega družtva podpisali družtveni predsjednik, Preuzv. gosp. Marco grof Bombelles i družtveni tajnik, A. Borošić, pak je taj ugovor jur predan na gruntovnu provedbu.

U pogledu pako smještenja šumar. akademije u družvenom domu postignut je sa vis. kr. zem. vladom sliedeći sporazum :

Hrv.-slav. šum. družtvu iznajmljuje kr. hrv.-slav. zem. eraru u glavnem pročelju u prizemlju dvie sobe sa predsobljem i nuzprostorijama, a u I. katu 4 velike sobe kao predavaonice, 3 sobe za profesore, 1 sobu za podvornika i nuzprostorije, kao i odgovarajuće podrumske i eventualno tavanske nuzprostorije, zatim za podvornika stan u dvorištu u souterrainu. Kr. hrv.-slav. zem. erar uzima te prostorije u najam na 20 godina uz nepovisivu najamninu od godišnjih 2000 for. Taj najam ne može otkazati kr. hrv.-slav. erar za 20 god., doćim hrv.-slav. šum. družtvu pristoji pravo, nakon minulih 10 godina najma, isti otkažati uz otkažni rok od jedne godine.

Pošto su ta najglavnija pitanja povoljno rješena bila, pristupilo se je samoj gradnji doma. Kao što Vam je veleštovana gg. skupštinari iz zapisnika o sjednicama upr. odbora, koji se u družvenom časopisu redovito objelodanjuju, poznato, izabran je u svrhu rukovanja posala oko šum. doma i muzeja poseban pododbor od 5 lica. U tom su pododboru Vel. gg. družtv. podpredsjednici, Ferdo Zikmundovsky i J. Havas, te p. n. gg. odbornici H. Grund, R. Fischbach i D. Trötzer. Naknadno popunjeno je taj pododbor još zamoljenim gradjevnim vještakom p. n. g. e. i kr. gradjevnim savjetnikom, Kunom Waidmanom, koji vodi stručni nadzor nad samom gradnjom. Zatim je družtvena uprava, da si pribavi što ljepše i svrsi shodnije nacrte za gradnju doma, razpisala javni natječaj uz nagrade u ukupnoj visini od 2500 kruna ili 1250 fr.

Kako je svojedobno objelodanjeno bilo, predloženo je družtvu povodom toga natječaja u svemu 14 nacerta, od kojih je zamoljena porota dopitala prvu nagradu od 1500 kruna graditeljem, Aleks. pl. Aigneru i Gjuri Carneluttiu, drugu nagradu od 600 kruna graditelju, W. Jellineku, a treća nagrada od 400 kruna kr. profesoru, Hectoru pl. Eckeblu.

Osim toga predložila je porota družtvu, da za izvadjanje same gradnje upotrebi nacrt graditelja, A. pl. Aignera i Gj. Carnelutia, te da od natjecatelja tvrdke Fischer i Hraby u Zagrebu prekupi natječajni njen nacrt.

U povodu toga stupila je uprava u pregovore sa graditeljima, A. pl. Aignerom i Carnellutiom radi izradbe detailnih nacrtova i troškovnika, koji su konačno tu izradbu preuzeeli uz odštetu od 2000 for., te prekupila od tvrdke Fischer i Hraby natječajni nacrt za 200 for.

Sav trošak gradnje proračunat je na svotu od 110.000 fr., koja se absolutno prekoračiti neće i u koju su uračunati troškovi za prvo uređenje šum. muzeja. Na temelju sastavljenih troškovnika i detailnih nacrtova razpisala je družtvena uprava za 15. kolovoza t. g. javnu jeftimbu zemljо- i zidarskih radnja, te radnja oko namještaja, proračunatih na 45.448 fr. 70 nč., zatim klesarskih radnja, proračunatih na 6.628 fr. i

konačno željezarskih radnja, proračunatih na 8300 fr. U svemu je stiglo 8 ponuda, te je gradjevni odbor preporučio, a upravljajući odbor u svojoj sjednici od 17. kolovoza t. g. zaključio, da se od stigavših ponuda prihvati za zemljo-zidarske i namještajne radnje ponuda zagrebačke tvrdke Prister i Deutsch sa popustom od 9·1% izpod fiskalne ciene, za željezarske radnje ponuda iste tvrdke sa popustom od 3·7% izpod izklične ciene, te konačno za klesarske radnje ponuda J. Franza, klesara u Zagrebu, sa popustom od 3·5% izpod izklične ciene. Ukupni popust iznosi prema posljetku jeftimbe 4674 fr. 91 nč. tako, da će napred navedene radnje stojati ukupno 55.701 fr. 79 nč.

Sa dostalcima sklopljeni su gradjevni ugovori, te je sa gradnjom družtvene sgrade, koja — kako se vel. gg. skupštinari na licu mesta osvjedočiti možete, liepo napreduje — odmah započeto, a tvrdka Prister i Deutsch vezana je gradjevnim ugovorom gradnju tako pospješiti, da se na 15. listopada t. g. može započeti postavljanjem krova, a ostale zidarske radnje, kao i radnje oko namještaja tako udesiti, da budu 1. srpnja 1898. posve gotove. Zatim je na dne 4. rujna t. g. obdržavana, a 6. i 7. rujna t. g. nastavljena javna jeftimba za izdanje tesarskih radnja, proračunatih na **6227 fr. 50 nč.**, pokrivačkih radnja, proračunatih na **3490 fr.**, i limarskih radnja proračunatih na **1020 fr.** Od stigavših ponuda gradjevni je odbor preporučio, a upr. odbor u svojoj sjednici od 25. o. mj. prihvatio za tesarske radnje ponudu Filipa Deuscha i sina sa popustom od 18·6% izpod izklične ciene, za pokrivačke radnje ponudu Dragutina Vrbančića uz paušalnu svotu od **2948 fr.**, te za limarske radnje ponudu A. Maruzzia sa popustom od 12%, izpod izklične ciene. Ukupni na tim radnjama polučeni popust iznosi **1823 fr. 71 nč.**, te će izvedba tih radnja stojati 8914 fr. 79 nč. Prema tomu izdano je dosada radnja na družtvenoj sgradi u ukupnom iznosu od **64.616 fr. 78 nč.** Obzirom na pokriće troškova, skopčanih sa gradnjom družtvene sgrade, čast mi je izvestiti slavnoj skupštini sliedeće:

Družtvene glavnice (utm. pripomoćne, literarne, muzealne i zaklade šum. doma) iznaju današnjim danom u efektima nominalno 18.500 fr. i u gotovom 16.047 for. 97 nč. ili računajući efekte sa pari ukupno **34.547 for. 97 nč.**, pribrojiv k tomu votirane, a još neuplaćene prinose korporacija i privatnika za šumarski dom sa 6415 fr., to družtvo razpolaze današnjim danom sa gotovinom od 40.962 fr. 97 nč. Darovaše pak do danas: Anton Bačić 50 fr., tvornica tanina u Mitrovici 100 fr., štedovna i pripomoćna zadruga u Pleternici 15 fr., Ogulinska im. obč. 50 for., Feliko Neuberger 200 fr., sredotočna štedionica u Zagrebu 240 fr., Gradiška im. obč. 1000 fr., I. hrv. štedionica 5000 fr. Plemenitim darovaljcem neka bude izražena na ovom mjestu u ime nadarenoga družtva naj-

srdačnija hvala. Nu pošto većina kraj. im. obćina, kao i veleposjednika i inih odličnika nije družtvenoj upravi još dosada priobčila svoju odluku o prinosu za gradnju šum. doma i muzeja, to se družtvena uprava pouzdano nada, da će ti prinosi doseći znatniju svotu.

Gledom na proračunati gradjevni trošak, koji dosiže visinu od 110.000 fr., nisu ipak družtvene glavnice zajedno sa jur votiranim prinosima, kao i onim prinosima, kojim se je još nadati, kadre pokriti sav gradjevni trošak, pak će stoga biti svakako od potrebe, da se za pokriće gradjevnih troškova podigne oveći zajam. Družtvena uprava obratila se je u tu svrhu posebnom predstavkom ponajprije na slavno zastupstvo brodske imovne obćine, kojom misli, da brodska imovna obćina pruži hrv.-slav. šum. družtvu zajam do najvišeg iznosa od 70.000 fr. uz što povoljnije uvjete i eventualno hipotekarno osjeguranje svoje tražbine. Pošto zastupstvo brodske im. obćine ove godine još svoje glavne skupštine obdržavalo nije, to se za sada ne može još niti znati, da li će ta molba našega družtva uvažena biti, ali se družtvena uprava sigurno nada, da će slavno zastupstvo brodske im. obć. u svojoj rodoljubnoj svesti tu molbu uvažiti i hrv.-slav. šum. družtvu u njegovom patriocičkom pregnuću poduprijeti.

A za slučaj, da bi u tom pravcu nada družtvo izdala, obratiti će se predsjedništvo za postignuće zajma na druge krajiške im. obćine i novčane zavode, pak stoga za finansiranje zajma ne ima nikake bojazni, pošto je družtvo kadro svakom vjerovniku za osiguranje njegove tražbine pružiti dovoljno jamstvo.

Gradnjom šumarskoga doma, u koji će se smjestiti šum. muzej, šumarska akademija, a po svoj prilici i lovačko družtvo, biti će učinjen opet jedan korak napred, a Bože daj, da bude na procvat šumarske struke i na uhar domovine.

Buduć sa gradnjom šum. doma i muzeja u savezu stoji i pitanje o preinačenju družtvenih pravila, to mi je u tom pogledu čast izvestiti slavnu skupštinu, da družtvena uprava to pitanje s vida pustila nije, već je dapače upr. odbor u svojoj sjednici od 25. ožujka 1897. izabrao i posebni pododbor za sastavak novih družtvenih pravila. Nu taj pododbor neće moći sastavku novih pravila pristupiti sve dotle, dok ne bude dokončano pitanje o finansiranju zajma, što ga družtvo za gradnju šum. doma podići mora, a naročito dok ne budu poznati uvjeti, pod kojimi će se taj zajam podići, te ustanovljeno vrieme i visina odplatnih obroka, pošto će se sa tim činjenicama morati računati kod sastavka novih družtvenih pravila.

Nacrt novih družtvenih pravila predložiti će se stoga na prihvatanje budućoj glavnoj skupštini, a prije pravodobno objelodaniti u družtvenom

časopisu, a družtvena uprava biti će zahvalna gg. članovima, ako joj pri tom poslu pripomognu time, da predsjedničtvu svoje eventualne želje i nazore pismeno obrazlože i pipošalju, pošto i pri tom poslu vriedi ona stara poslovica: «da više očiju više vidi, a više ljudi više znađe».

Prelazeći na dalnji dio rada družtv. uprave i upr. odbora u minuloj poslovnoj godini, čast mi je izvestiti slavnu skupštinu, da je družtvena uprava na temelju zaključka upr. odbora od 25. ožujka t. g. toč. 6., stvorenog na predlog odbornika p. n. g. Julija Vraničara, predložila vis. kr. zem. predstavku, kojom se moli, da se obćinskim lugarima, kojim su njeke oblasti zabranile nositi u službi dugačku pušku, dozvoli, da smiju u vršenju svoje službe nositi samo vojničku pušku sa bodom.

Osim toga zaključio je upr. odbor u svojoj sjednici od 17. kolovoza t. g. pod toč. 8. na predlog odbornika p. n. g. D. Trotzera.

1. Da se u povodu toga, što su u poslednje doba učestali nasilni napadaji na lugarsko osoblje sa strane šumostetnika i krivolovaca, kao i osude toga osoblja na kazan zatvora radi uporabe oružja u prekoračenoj samoobrani, družtveno predsjedničtvu posebnom predstavkom obrati na vis. kr. zem. vladu, moleći ju, da blagoizvoli naredbenim putem pobliže protumačiti §. 54. šum. zak., sloveći o uporabi oružja po lugarskom osoblju u slučaju pravedne samoobrane, te po mogućnosti i primjera radi taksativno navesti one slučaje napadaja, u kojih je lugarsko osoblje vlastno uporabiti oružje na svoju samoobranu.

2. Da se u povodu toga, što se u raznim županijama §. 53. šum. zak. na razne načine tumači i u praksi provodi, družtvena uprava obrati predstavkom na vis. kr. zem. vladu, neka bi ista u provedbi §. 53. šum. zakona radi jednoličnosti postupka, kao i ravnanja šum- i lovoposjednika blagoizvoljela naredbenim putem odrediti, kakovo se oružje ima smatrati «navadnim oružjem», što ga je prema citiranoj zakonskoj ustanovi vlastno lugarsko osoblje u službi nositi.

Ove dvije predstavke podnjeti će se vis. kr. zem. vladu odmah, čim g. predlagач podnese družtvenom predsjedničtvu potanje pismeno obrazloženje istih, odnosno prikupi podatke, kojimi će se te predstavke što bolje podkriepiti.

Nadalje je isti g. odbornik u toj sjednici stavio predlog, da se od strane družtvene uprave razpiše nagrada za sastavak službovnika za lugarsko osoblje, koji bi mu služio kao priručna knjižica, te u kojemu bi to osoblje za prilike svoje službe našlo potrebitu uputu.

Upravljujući je odbor i taj predlog usvojio i kao nagradu za sastavak takove knjižice opredielio svotu od 100 for., te podjedno umolio g. predlagacha, da sastavi i družtvenom predsjedničtvu priobći sadržaj, koji misli, da bi taj službovnik obuhvaćati imao. Nakon toga predložiti će

se taj predmet ponovno upravlj. odboru na pretres, te odnosni natječaj razpisati.

Nadalje mi je izvestiti slavnu skupštinu, da je vis. kr. zem. vlast i ove godine dopitala našemu družtvu iz zemaljskih sredstva novčanu podporu od 600 for. za promicanje družtvenih svrha. Na čemu joj budi ovdje izražena najsmjernija zahvalnost u ime našega družtva.

Na podporama izdana je minule poslovne godine udovi Milki Gürtler i Mariji Frezlau svakoj po 50 for. iz prihoda pripomoćne zakladе.

Zatim mi je izvestiti slavnoj skupštini, da je družtv. članu Josipu Ettingeru u ime podpore za izdanje njegova djela «Lovdžija» izplaćeno u ovoj godini svota od 200 for. iz družtvenih sredstva.

Broj družtvenih čanova povećao se je i ove godine, te naše družtvo broji danas 7 začastnih čanova, 56 čanova utemeljitelja, 33 podupirajuća člana, 325 čanova I. raz., 634 čanova II. raz. i 46 predbrojnika: ukupno 1101 čanova. Na prema prošloj godini povećao se broj čanova za 1. začastnog člana, 22 člana I. i 2 člana II. raz.

Od vremena prošle skupštine izgubilo je naše družtvo nemilom smrću njekoliko čanova i to: Bivšega družtv. podpredsjednika, mnogo-godišnjega tajnika, predsjednika i začastnoga člana našega družtva kr. zem. šum. nadz., Miju Urbanića, kojemu hrvatsko šumarstvo, a i mnogi od hrvatskih šumara puno duguju, pak je s toga samo za požaliti, da se uslijed smrti pokojnikove baš za vrieme našega boravka na prošlogodišnjoj millenijskoj izložbi u Budimpešti nije hrv. šumarstvo moglo dičnom pokojniku odužiti onom poštom, koju je doista zasluzio.

Nadalje izgubismo Antuna Soretića, umir. kr. drž. šumarnika u Zagrebu, Jakoba Sorgera, veletržca u Osieku, Josipa Schmidingera, umir. kr. žup. šum. nadzornika i šum. ravnatelja vlastelinstva Voćin-Orahovica, Vinka Dračara, kr. nadšumara u Otočcu i Pavlina Ljudevita, vlast. nadlugara u Lividragi. Slava im!

Obzirom na uplatu družtvene članarine izvestiti mi je, da ista dosta sporo i neuredno unilazi, pak mi je s toga obzirom na znatne troškove, što ih družtvo imade, kao i na to, da će odsele uslijed gradnje šumar. doma odpasti kamatni prihod od družtvenih glavnica, staviti na srce gg. članovom, neka nastoje, da svoju članarinu redovito podmiruju, jer se je bojati, da inače družtvo ne će biti u stanju, da svojim obvezam udovoljava.

Za družtvenu knjižnicu nabavljena su ove godine sliedeća diela:

Nabavljene knjige za knjižnicu:

1. Heyer, die forstliche Statistik.
2. Glauer, Forsteinrichtung.
3. Wessely, Dienstunterricht.

4. Nevald, Cameral-Taxationsmethode.
5. Kauschinger, die Lehre vom Waldschutze.
6. Kraft, Theodolith-Messung.
7. Wessely, Forstdienst in Österreich.
8. Peyerer, Zusammenlegung der Grundstücke.
9. Bohn, die Vermessung.
10. König. Forstmatematik.
11. Leo, die Forststatistik.
12. Vorbereitung der Eleven für den Forststaatsdienst.
13. Münener forstliche Hefte.
14. D. Hech, das Genossenschaftswesen in der Forstwirtschaft.
15. Wessely, Catastralvermessung in Bosnien.
16. Bericht über die 18-te Versammlung deutscher Forstmänner
17. Neumeister, Forstbetriebseinrichtung.
18. Bernhart, die Forststatistik in Deutschland.
19. Syruček, die Messkunst.
20. Donner, die forstlichen Verhältnisse Preussens.

II. Časopisi:

1. Forstwissenschaftliches Zentralblatt.
2. Öst. Forst- und Jagdzeitung.
3. Forst- und Jagdzeitung.
4. Fricks Rundschau.
5. Vierteljahrresschrift für das öst. Forstwesen.
6. Waidmannsheil.
7. Forstlich-naturwissenschaftliche Zeitschrift.
8. Zeitschrift für Forst- und Jagdwesen.
9. Tharander, forstliches Jahrbuch.
10. Lesnoj journal.
11. Revue des auz et forêts.

Osim toga darovao je za družtvenu knjižnicu p. n. g. umir. šum. nadzornik Josip Ettinger izdana svoja diela: Lovdžiju i Katekizam za lugare. Na čemu mu budi ovdje izražena srdačna hvala.

Sveze, što ih naše družtvo podržava sa ostalim družtvima i uredničtvima novina, nisu se od prošle godine u ničemu promjenile.

Družtveni časopis «Šum. list» i prilog mu «Lug. Viestnik» tiskaju se sada u 1150 primjeraka, od kojih se davaju bezplatno 55 primjeraka u izmjenu novina i časopisa raznim uredničtvima i družtvima.

Što se samoga tiska družtvenog časopisa i priloga mu tiče, to je prošlogodišnja glavna skupština zaključila, da se počam od 1. siječnja 1898. izdaje članovom II. razr. samo «Lugar. Viestnik. Taj se pako za-

ključak nije mogao provesti, jer su članovi II. razr. počeli listom izstupati iz društva tako, da je društvena uprava — nadajući se odobrenju slav. skupštine — bila prisiljena članovom II. razr. uz «Lug. Viestnik» šiljati i nadalje «Šum. list». Slavna skupština umoljava se, da izvoli taj postupak društvene uprave naknadno odobriti.

Prelazeći na izvještaj o novčanom stanju našega društva koncem koledarske godine 1896., čast mi je u prvom redu izvestiti slavnu skupštinu, da je povodom nastavše promjene u družtvenom predsjedničtvu bivši društ. predsjednik velemož., gosp. Ferdo Zikmundovsky položio rukovanje blagajnom društva, te je uprav. odbor u svojoj sjednici od 18. listopada 1896. zamolio p. n. g. odbornika Roberta Fischbacha, da preuzme upravu društva. blagajne, koji se je tomu pozivu i odazvao.

Stanje društvenih glavnica bilo je koncem g. 1896. sliedeće:

U $4\frac{1}{2}\%$ ug. reg. odštet. obveznicama u [nominalnoj vrednosti od 17.500 for. uloženo je kumulativno na račun svih društvenih glavnica 17.841 for.

Od toga odpada na

a) Utemeljitljnu zakladu	12.560 for. 16 nč.
b) Pripomoćnu zakladu	4.151 for. 43 nč.
c) Šum. doma zakladu	810 for. 71 nč.
d) Literarnu zakladu	318 for. 70 nč.
Ukupno	17.841 for. — nč.

Osim toga ima utemeljitljna zaklada 10 kom. 3% aust. zemljovjesijskih srećaka od godine 1889. u nominalnoj vrednosti 1000 for.

U gotovom pakto imale su koncem godine 1896.

a) Utemeljitljna zaklada	744 for. 04 nč.
b) Pripomoćna zaklada	525 for. 27 nč.
c) Šum. doma zaklada	252 for. 20 nč.
Literarna zaklada	27 for. 56 nč.
Ukupno	1549 for. 07 nč.

Ta svota uložena je kamatonosno kod L. činovničke zadruge u Zagrebu na posebnu uložnu knjižicu.

Čisti prihod našega društva iznašao je koncem godine 1896., kako se iz zaključnog računa za g. 1896., koji Vam je gospodo škupštinari na uvid predložen, razabire, svotu od 698 for. 73 nč. Od te svote pripojeno je prema društvenim pravilima utemelj. zakladi 524 for. 05 nč., a pripomoćnoj zakladi 174 for. 68 nč,

Pokućstvo, te ini nared i knjižnica sačinjavaju posebnu imovinu našega društva.

Društvena knjižnica broji svezaka u vrijednosti 3070 fr., dočim pokućstvo, te ini nared vrijedi po prilici 300 for.

Završujući ovo izvješće o djelovanju družtvene uprave i upr. odbor u minuloj poslovnoj godini, čast mi je umoliti slavnu skupštinu, da ga izvoli primiti na blagohotno znanje.

Pošto je družtveni tajnik pročitao svoj izvještaj, razvila se je živahna debata glede promiene družtvenih pravila i gradnje šumarskoga doma, u kojoj su sudjelovali predsjednik skupštine p. n. g. kr. odsj. savj. Ferdo Zikmundovsky, družtveni članovi p. n. gg. F. Kesterčanek, M. Radović, A. Kern, G. Vac i družtveni tajnik A. Borošić, te je konačno glavna skupština na predlog družtv. člana g. E. Slapničara uzela u cijelosti izvještaj družtv. tajnika na znanja.

Nakon toga pročitao je družtv. tajnik izvještaj odbora ad hoc za izpitvanje družtvenog zaključnog računa za 1896., te je glavna skupština prema predlogu toga odbora podielila družtvenoj upravi absolutorij za god. 1896.

Oko proračuna za g. 1897., što ga je uprava skupštini predložila, razvila se je također živahnija debata, te je konačno proračun za g. 1898. prihvaćen u cijelosti onako, kako ga je predsjedničtvvo predložilo bilo.

U pogledu mjesa, gdje bi se imala obdržavati buduća, XXII. glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga družtva, bude prema predlogu predsjednika skupštine zaključeno, da se ista obdržava u Zagrebu, te prema dalnjem predlogu g. G. Vaca sa skupštinom spoji izlet u zagrebačku okolicu.

U odbor ad hoc za izpitavanje računa za g. 1897. budu po skupštini izabrani družtveni članovi p. n. gg. Leo Šipek i August Ružička.

Ovogodišnjoj glavnoj skupštini stigla su od družtv. člana g. M. Radovića dva predloga i to: 1. Glede promjene družtvenih pravila naročito §§. 1., 4., 6(a), 13. i 14. 2. Glede podneska predstavke kr. zem. vlasti u svrhu podizanja ribarstva u šumah. Potonji predlog glasi doslovce kako slijedi:

V e l e s l a v n a s k u p š t i n o !

Zadaća naprediti ribarstvo u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji napredovala je do danas bez pripomoći šumara ipak tako daleko, da imamo danas zemaljskog ribarnika, naredbu u prilog zaštite ribe, ribarsko družtvo, koje ima i svoj strukovni list i da je za umjetnu gojitbu ribe osnovala ribogojilište brodska im. občina u Velikoj, vlastelinstvo Kutjevo u šumi Rjeka, Devčić na plitvičkim jezerih, grof Kulmer na Sljemenu i t d.

Žalibote moramo priznati, da je to početak, koji ipak svojim rezultatom nas šumare zadovoljiti ne bi smio, a ne zadovoljava niti nijednog pravog ribara u zemlji.

Ribarstvo mora šumara zanimati skoro toliko, kao i lovstvo; pa dok znamo, da isto racionalno tjerano i liepu korist pruža, moram se

čuditi, što ribarstvo prepolako napreduje i što su upravo šumari do sada ovoj grani premalo u susret došli.

U bezbrojnih gorskih potocih, osobito uz željeznice i ceste, gdje je dinamit kod gradnje rabiljen uništena je pastrva, a po divljih ribarih naseljen ovdje bezvriedan klin, a gdje još rakah ima, tu se i za mriještenja nemilo hvataju i tamane tako, da je obće mnjenje, da će ih ovdje nestati.

U potocih, koji brežuljaste predjele prolaze, njekoć bogati na racih, ne ima ih, kuga ih podavila, pa tko ih ovdje opet naseljuje? Nitko.

U potocih i rieka po ravnicah, jer ne stoje pod dosta oštrim nadzorom, tamani se riba na sve moguće načine — tu ima, negda ribom najnapučenijih predjela, sada gotovo praznih.

Potoci i rieke u ravnicah sa barami na hiljade jutara iznose, te bi po jutru 5—50 for. dohodka pružati imali kod racionalna ribogojstva, a tako ne imadu niti desetinu toga.

^{slis} Crtati sve tužne prilike ribarstva u kraljevini našoj nije šumarom potrebno, ali je potrebno potaknuti predlog, što je sa naše strane učiniti, da se racionalno ribarstvo promakne, pak da i u toj zadaći do materijalnog napredka druge kulturne države što prije dostignemo.

Prvi ribarski sastanak u Zagrebu od 27. lipnja 1897. prihvatio je sljedećih 10 točaka, koje su visokoj vladi podnešene na uvaženje:

1. Točno proučiti ribarske odnošaje u Hrvatskoj i Slavoniji.
2. Imenovati ribars. komisiju i odrediti joj djelokrug.
3. Ustanoviti pravne odnošaje.
4. Stvoriti dobar ribarski red (zakon), urediti ribars. reviere i nadzor ribnih voda.
5. Urediti ribars. zadruge i društva.
6. Zakonita zaštita ribarstva proti neprijateljem.
7. Unaprediti ribogojstva i ribnjačarstva.
8. Urediti poduku u ribarstvu, ribogojstvu i ribnjačarstvu.
9. Napučiti naše vode sa raci.
10. Namaknuti sredstva za unapredjenje ribarstva.

Slažuć se i ja sa ovim predlogom ribar. društva u svih točkah, molim, da to i naša glav. skupština prihvati i sa svoje strane isti predmet visokoj vladi preporuči.

Držim pak potrebno dometnuti sa strane šumarah još i ovo:

A d točka 4. Ribarnik zemaljski imao bi se definitivno imenovati i dodieliti šumarskom ili gospodarskom odsjeku i njegove zadaće, u toj točki označene, imao bi definitivno provadjati na trošak zemaljski.

A d točka 7. Zemaljski ribarnik imao bi preuzeti nauku ribogojstva na šum. akademiji u Zagrebu — tako biva i u drugih naprednih zemljah, a za to bi se oko Zagreba, a ne Božjakovine urediti imalo zem.

ribogojilište — taj zavod bi kroz zagrebačku publiku djelovao i na dalnje slojeve naroda povoljno, što sve u Božjakovini biti ne može.

Ad točka 10. Potrebna sredstva za unapredjenje ribarstva imala bi se namaknuti:

- a) iz zemaljskih dohodaka.
- b) iz krajiške investicionalne zaklade.
- c) iz dohodaka imovnih občinah te državnih šumah.

Pošto znadem, da je pitanje, kako namaknuti potriebna sredstva u toj zadaći, najodlučnije, s toga mislim, da bi visoka vlada predmet taj ovako riešiti dostojava:

Da se što više zemaljskog dohodka za ribarstvo upotriebiti može, neka bi se neki % od najamnih dohodaka ribarstva n. pr. Save, Drave i t. d. ustanovio kao namet za to.

Investicionalnoj zakladi krajiškoj već je po duhu zakona zadaća trošiti sve dohodke svoje za unapredjenje svih kultura u Krajini, za ribarstvo uz bivše krajiško more mogu se dakle i veće svote trošiti, ma da se i na račun toga i koja hiljada forintah od krajiških šum. kultura za to odkine — za ribarstvo investirani kapital nositi će prije i veće kamate već šuma, s toga ne bi tu zapriče na putu stati smiele, a tako isto bi mnoge bare, potoci i rieke izvan šumah u Krajini iz invest. zaklade ribom i racima napučiti trebalo.

Ribarstvo unutar šumskog posjeda u ležećih potocih, riekah i barah i jezerih neka bi šumovlastnici ili im. občine ili država obvezana bila po naputcih zem. ribarnika urediti — to ne bi bili veliki troškovi za šumovlastnike, a da i jesu, nositi će svoj prihod, ako se zadaća ozbiljnom voljom sistematicno uz dovoljna sredstva provede.

Svršiv time moj predlog obćenitog sadržaja, molim veleslavnu skupštinu, da se moj predlog prihvati i tako podnese vis. kr. zem. vlasti kraljevinah Hrvatske i Slavonije na djejanje, a potaknuv to u ovoj skupštini, željan sam, da u buduće svaki šumar napose i svi zajedno ribarstvo podupremo!

Ne zaboravimo, da je i ribarstvo «ein förstliches Vergnügen».

Glede prvoga predloga g. Radoševića, koji se tiče promiene družvenih pravila, razvila se je bila živahnija debata, u kojoj sudjelovaše osim g. predлагаča, g. F. Kesterčanek, D. Laksar, M. Prokić i družveni tajnik A. Borošić, te je konačno po skupštini zaključeno, da se preko toga predloga predje na dnevni red obzirom na podnešeni izvještaj družvenog tajnika o tom predmetu.

Glede drugog pakog predloga g. Radoševića, kojega je još podupro družtv. član g. M. Zobundijja, bude zaključeno, neka ga družtveno predsjedništvo podnese kr. zem. vlasti s preporukom na uvaženje.

o potrebi i pokriću razhoda hrv.-slav. šumarskoga družtva za upravnu
26. rujna 1897.

Stavke broj	P r e d m e t	G o d i n e			O p a z k a
		1896.	1897.	1898.	
		zaista izdano	preliminirano		
		for. a. vr.			
Potreba (Razhod):					
1	Stanarina	—.—	180	—	
2	Paušal za ogrev i razsvjetu ...	—.—	24	—	
3	Nagrada tajniku družtva.....	200.—	200	200	
4	Tajniku pisarnički paušal	100.—	100	100	
5	Nagrada uredniku »Šumar. lista«	400.—	400	400	
6	Uredniku paušal za korekturu...	99.96	100	100	
7	Uredniku paušal poštovni.....	29.96	30	30	
8	Nagrada suradnikom »Šum. lista«	368.25	400	400	
9	Štampanje »Šumarskoga lista«...	1503.96	1800	1600	
10	Vez i odprema »Šumar. lista«...	242.78	300	260	
11	Časopisi strukovni	53.80	50	60	
12	Troškovi oko knjižnice(nabava, vez)	100.—	100	100	
13	Pisaće potrebe predsjedničtva ...	—.—	16	10	
14	Poštarina i biljege predsjedničtva	57.24	70	60	
15	Razne tiskanice	43.30	50	30	
16	Troškovi glavne skupštine	8.21	10	10	
17	Listonoše, služnici	28.—	30	30	
18	Razni troškovi za promicanje struke	200.—	200	200	
19	Vanredni troškovi (pokućstvo, nad-grobnii vienci i t. d.)	34.30	40	40	
20	Podpore	20.—	50	50	
21	Razhod pripomoćne zaklade . . .	250.—	180	180	
	Ukupno...	3739.76	4330	3860	

račun

godinu 1898., predložen XXI. glavnoj skupštini, obdržavanoj
u Zagrebu.

Stavke broj	P r e d m e t	God. 1896. zaista primljeno	Za godinu 1898. preliminirano	O p a z k a .
Pokriće (Prihod):				
1	Kamati utemeljiteljne glavnice	583.30	—	
2	Prinos podupirajućih članova	519.90	594	
3	Podpora iz zemaljskih sredstava	600.—	600	
4	Članarina I. razreda	1103.14	1500	
5	Članarina II. razreda	858.30	1200	
6	Predbrojnina za »Šumarski list«	195.80	200	
7	Ini prihod (upisnina, diplome, međutimni kamati i t. d.)	128.05	60	
8	Prihod pripomoće zaklade	227.26	180	
9	Podpora zemaljska za izdavanje »Lugarskog viest- nika«	200.—	200	
	Ukupno.....	4415.75	4534	

U Zagrebu, dne 25. rujna 1897.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga društva.

Zaključni

o blagajničkom rukovanju hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva

dne 26. rujna

I. Razход.

Tekući broj	Poimence	Bilo je prelimi- nirano	U istinu izdano		Opazka
		for.	for.	nč.	
1	Stanarina i podvorbba	—	—	—	
2	Paušal za ogrev i razsvietu	—	—	—	
3	Nagrada tajniku družtva	200	200	—	
4	Tajniku pisarnički paušal	100	100	—	
5	Nagrada uredniku „Šum. lista“ i „Lug. Viesto.“	400	400	—	
6	Uredniku paušal za korekturu	100	99	96	
7	Uređniku paušal poštovni	30	29	96	
8	Nagrada suradnikom „Šum. lista“	300	368	25	
9	Štampanje „Šumar. lista“	1700	1503	96	
10	Vez i odprema „Šumar. lista“	270	242	78	
11	Časopisi strukovni	50	53	80	
12	Troškovi oko knjižnice (nabava, vez)	100	100	—	
13	Pisaće potrebštine predsjedničtva	10	—	—	
14	Poštarina i biljege predsjedničtva	35	57	24	
15	Razne tiskanice	20	43	30	
16	Troškovi glavne skupštine	50	8	21	
17	Listonoše, služnici	30	28	—	
18	Razni troškovi za promicanje struke	200	200	—	
19	Vanredni troškovi (pokućstvo, nadgrobni vienci i t. d.)	40	34	30	
20	Podpore	50	20	—	
21	Razvod pripomočne zaklade	180	250	—	
22	Za šumarski paviljon	870	—	—	
	Ukupno	4735	3739	76	

Prekoračenje stavke 21. uslijedilo je time, što su izplaćene dvim udovam podpore od ukupno 100 for. na račun god. 1896.

U Zagrebu, dne 25. rujna 1897.

Predsjedničtvo hrv.-slav.

račun

godine 1896., predložen XXI. glavnoj skupštini, odbržavanoj
1897. u Zagrebu.

II. P r i h o d.

Tekući broj	Poimence	Bilo je preliminirano	U istinu primljeno		Opažka
		for.	for.	nč.	
1	Kamati utemeljiteljne glavnice	553	583	30	
2	Prinos od podupirajućih članova	485	519	90	
3	Podpora iz zemaljskih sredstava	600	600	—	
4	Članarina I. razreda	1355	1103	14	
5	Članarina II. razreda	1106	858	30	
6	Predbrojnici za „Šumar. list“	226	195	80	
7	Ini prihod (upisnina, diplome, medjutimni kamači i t. d.)	30	128	05	
8	Prihod pripomoče zaklade	180	227	26	
9	Podpora iz zemaljskih sredstava za izdavanje „Lugarskog Viestnika“	200	200	—	
Ukupno . .		4735	4415	75	
Odbiv od zbiljnog prihoda razhod sa . .			3739	76	
Ostalo je koncem g. 1896. . .			675	99	
Slovom šest stotine sedamdeset i pet forinta 99 novč.					
<p>Opažka. Ako se od ukupnoga prihoda i razhoda odbije prihod i razhod pripomoče zaklade, to se pokazuje čisti prihod družvene blagajne sa 698 for. 73 nvč. Od te svote prenešeno je u smislu družvenih pravila u dnevnik pripomoče zaklade, 174 for. 68 nč. dočim je 524 for. 05 nč. pripojeno utemeljiteljnoj zakladi.</p>					
<p>Ovaj zaključni račun izpitao je dne 24. rujna 1897. po p. n. gg. Vatrosavu Račku i Andriji Kopriću i u redu pronađen.</p>					

šumarskoga družtva.

Pošto je time dnevni red glavne skupštine izerpljen bio, predložio je predsjednik skupštine, velem. gosp. kr. odsj. savj. F. Zikmundovsky, da se od strane glavne skupštine smierno pozdrave Njeg. Preuzv. Svetli Ban Dragutin grof Khuen Héderváry, kao pokrovitelj, te Presv. gosp. Marko grof Bombelles, kao predsjednik hrv.-slav. šum. družtva, što je skupština sa srdačnim «Zivili» prihvatala.

Pošto je predsjednik još zamolio družtv. članove gg. J. Kuzmu i Šandora Perca, da bi izvolili ovjeroviti zapisnik glavne skupštine, zaključio je XXI. glavnu skupštinu hrv.-slav. šumarskog družtva, želeć gg. skupštinarom sretan povratak njihovim domovom i budući sastanak u novom šumarskom domu.

Zapisnik sastavljen u Zagrebu dne 26. rujna 1897. prigodom obdržavanja XXI. glavne skupštine hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva.

Dnevni red glavne skupštine izerpljen je kako sledi :

Točka 1. Predsjednik skupštine velem. gosp. kr. odsječni savjetnik Ferdo Zikmundovsky pozdravlja sakupljene skupštinare dobrodošlicom, te priobćuje, da je družveni predsjednik Presvjetli gosp. Marko grof Bombelles zapričešen prisustvovati i predsjedati ovoj glavnoj družtvenoj skupštini. Nadalje priobćuje, da su najavljeni kao zastupnici stranih družtva na ovoj glavnoj skupštini presv. gosp. Miroslav grof Kulmer za obće hrvatsko družtvo za gojenje lova i ribarstva, kr. šumarnik Julijo Kuzma, za ugarsko šumarsko družtvo, dočim je kranjsko-primorsko šumarsko družtvo zamolilo predsjednika skupštine, a galičko šumarsko družtvo i slavonsko gospodarsko družtvo družtvenog tajnika, da ih zastupaju na glavnoj skupštini. Pozdravni govor predsjednika poprati skupština sa «Živio!»

Nakon pozdravnog govora predsjednikova ustaje družtv. član g. Mijo Radošević, te stavlja primjetbu, da saziv skupštine nije oglašen u roku, koji je za to opredijeljen družtvenim pravilima, te moli, da bi se to u buduće činilo. Poslje toga ustaje družtveni tajnik, te razjasnuje, zašto je skupština u to doba sazvana. Skupština uzimlje to na znanje.

Točka 2. Predsjednik skupštine poziva družtvenog tajnika, da pročita izvještaj o radu upravljaćeg odbora u minuloj poslovnoj godini 1896./7. O tom izvještaju razvija se živahna debata, u kojoj učestvuju članovi p. n. gg. Fran X. Kesterčanek, Mijo Radošević, G. Vac, A. Kern, predsjednik skupštine i družtveni tajnik, te skupština zaključno na predlog člana E. Slapničara uzima izvještaj tajnički na znanje.

Točka 3. Predsjednik pozivlje tajnika, da pročita izvještaj odbora ad hoc za izpitivanje družtvenih računa i imovine za g. 1896. Skupština uzimlje taj izvještaj na znanje i podieljuje družtvenoj upravi absolutorij

za g. 1896. U odbor ad hoc za izpitanje računa za g. 1897. izabiru se p. n. gg. August Ružička i Leo Šipek.

Točka 4. Ustanovljenje proračuna za g. 1898. i proglašenje zaključnog računa za g. 1896. O proračunu razvija se debata, u kojoj učestvuju predsjednik skupštine, zatim članovi J. Kuzma, F. Kesterčanek, M. Radošević, G. Vac i družtveni tajnik A. Borošić. Te bude predloženi proračun za g. 1898. u cijelosti prihvaćen.

Točka 5. Ustanovljenje mesta, gdje će se obdržavati buduću XXII. glavna skupština.

Predsjednik skupštine predlaže, da se buduća stupština obdržava u Zagrebu, pošto družtvena uprava namjerava tom prilikom svečano proslaviti polaganje zaključnog kamena na družtvenoj sгради, koja se sada gradi, kao i otvorenje šumarske akademije. Skupština prihvata taj predlog sa dodatkom g. Vaca, da se sa skupštinom spoji izlet u zagrebačku okolicu.

Točka 6. Razprava o gradnji šumarskoga doma i muzeja. Predsjednik skupštine, izvješćujući o toj gradnji, poziva se na izvještaj družtvenog tajnika, te priobćuje, da se je družtvena uprava pobrinula, da družtvo dobije za pokriće gradjevnih troškoša što jeftiniji zajam, bilo od imovnih občina, bilo od novčanih zavoda. O tom predmetu razvija se debata u kojoj učestvuju predsjednik skupštine, zatim članovi g. pl. Radošević i G. Vac. Skupština uzimlje izvještaj na znanje i izrazuje upravljačjem odboru priznanje za trud oko gradnje družtvene sgrade.

Točka 7. Predlozi gg. skupštinara.

Predsjednik poziva družtvenog tajnika da pročita predloge, koji su stigli za ovu glavnu skupštinu, i to:

1. Predlog družtv. člana g. M. Radoševića o preinaki družtvenih pravila. Nakon pročitanja ustaje g. Radošević, te obrazlaže potrebu promjene §. 13. sadanjih družtvenih pravila. Iza toga razvija se o tom predmetu debata. Učestvuju gg. D. Laksar, F. Kesterčanek, M. Prokić, predsjednik skupštine i družtveni tajnik. Skupština prelazi konačno preko toga predloga na dnevni red obzirom na u tom predmetu jur uzsledivši izvještaj družtv. tajnika.

2. Predlog družtv. člana M. Radosevića glede podignuća ribogojsstva u šumah. Nakon obrazložbe predloga po g. predlagajući i primjetbi družtv. člana g. Zobundjije zaključuje skupština, da se taj predlog podne preporučno kr. zem. vlasti na uvaženje.

Konačno predlaže predsjednik skupštine, da se pozdrave od strane skupštine družtva družtveni pokrovitelj, Preuzv. g. Ban Dragutin grof Khuen Héderváry i družtveni predsjednik Presvietli g. Marko grof Bombelles. Što skupština jednoglasno sa «Živil!» prihvata.

Zatim se čita stigavši brzovaj g. kr. kot. šumara Pleše, kojim pozdravlja glavnu skupštinu.

Pošto je time dnevni red ove glavne skupštine izerpjlen, moli predsjednik družtv. članove p. n. gg. Julija Kuzmu i Šandora Perca, da stante sessione spisani zapisnik ove skupštine ovjerove, te zaključuje XXI. glavnu skupštinu hrv.-slav. šum. družtva, želeći gg. članovom sretan povratak njihovim kućam.

Zapisnik o sjednici upravljućeg odbora hrv.-slav. šum. družtva, obdržavanoj dne 17. kolovoza 1897. u Zagrebu u zgradiji «Markov trg br. 3» pod predsjedanjem I. družvenog podpredsjednika velem. gosp. F. Zikmundovskoga, te u prisutnosti II. družvenog podpredsjednika vel. gosp. Josipa Havaša, te p. n. gg. odbornika, H. Grunda, S. Rosipala, R. Fichbacha, B. Hajeka, Marina de Bone, D. Trötzera, J. Vraničara, J. Partaša i družvenog tajnika, Andrije Borošića.

Predmeti viečanja:

Točka 1. Čitanje i ovjerovljenje zapisnika odborske sjednice od 20. travnja 1897.

Nakon pročitanja bude zapisnik bez primjetbe ovjerovljen po p. n. gg. Josipu Havašu i Juliju Vraničaru.

Točka 2. Izvještaj o gradnji šumarskog doma i muzeja, izvješćeće u ime gradjevnog odbora I. družveni podpredsjednik vel. g. F. Zikmundovsky sliedeće:

1. U smislu zaključka upr. odbora od 25. ožujka 1897. obratilo se družveno predsjedništvo na slavnu gradsku obćinu u Zagrebu s molbom za promjenu zaključka gradskog zastupstva od 1. veljače 1897. gledajući bezplatnog ustupa gradilišta za gradnju šum. doma i muzeja, te je u povodu toga gradsko poglavarstvo u Zagrebu svojim odpisom od 13. svibnja 1897. br. 12.020 družvenom predsjedništvu priobćilo, «da je zastupstvo slob. i kr. grada Zagreba u skupštini, držanoj dne 30. svibnja 1897. zaključkom pod §. 133. zaključilo, da se preinakom zaključka skupštine od 1. veljače 1897. §. 53. u darovni ugovor, koji se ima sklopiti sa hrvatsko-slavonskim šum. družtvom, uvrsti kao uvjet, da sgrada, koju ima družtvo podići na zemljištu, darovanom po gradskoj obćini, ima služiti za smještenje šum. doma i šum. muzeja, a za šumarsku akademiju za dotele, dok se ista na drugom mjestu ne sagradi».

Pošto je time udovoljeno napred spomenutom zaključku upr. odbora, to je i po gradskom poglavarstvu priposlani darovni ugovor prihvaćen, te za stran hrv.-slav. šum. družtva podpisan po družvenom predsjedniku i tajniku i gradskom poglavarstvu u svrhu gruntovne provedbe povraćen.

2. U povodu pregovora, povedenih sa vis. kr. zem. vladom glede iznajmljenja prostorija u društvenoj zgradi za šumarsku akademiju, odpisala je vis. kr. zem. vlast svojim odpisom od 30. travnja 1897. br. 1655 društvenom predsjedničtvu u tom predmetu sliedeće:

U smislu ustmenih pregovora saobćaje se tom predsjedničtvu, da je kr. zem. vlast, odjel za unutarnje poslove, sklona u zgradu, koju to društvo u Zagrebu podići kani, iznajmiti za ustrojiti se imajuću kr. šumarsku akademiju prostorije prema privitim načrtom u prizemlju (dvije sobe, zahod, hodnik i predsoblje) i u I katu (4 velike sobe kao predavaonice, 2 sobe za profesore, 1 sobu za slugu, 1 kubinu i smočnicu hodnik i zahod) označene crvenom tintom sa 2—5, dotično 1—12, kao i odgovarajuće podrumske eventualno i tavanske prostorije, i to uz sliedeće uvjete:

a) Kr. hrv.-slav. erar uzima navedene prostorije u najam na 20 god. (dvadeset godina), bez da imade pravo iste prije odkazati; dočim nasuprot najmodavcu pristoji pravo, nakon minulih 10 (deset) godina najma, isti odkazati i to uz otkazni rok od jedne godine dana.

b) Pošto su u načertu I. kata sobe (sa crvenilom 4 i 6) označene opredieljene za profesore, uzke, to se želi, da se iste nešto prošire, ako je to obzirom na čitav načrt tehnički provedivo.

c) Za navedene prostorije nudja se godišnja, tečajem od 20 godina nepovisiva najamnina od 2000 for. (dvije hiljade forinti).

3. Pošto su pregovori između društva i gradske obćine kao i kr. zem. vlade tako daleko uspjeli bili, to je gradjevni odbor u smislu zaključka upravljujućeg odbora od 20 travnja 1897. točka 2. raspisao javnu jeftimbu za gradnju šumarskog doma i muzeja, koja je obdržavana na dan 1897.

Razpisane bile su predhodno:

a) Zemljо- i zidarske radnje, te radnje oko namještaja, proračunate na 45.448 for. 70 nc.

b) klesarske radnje, proračunate na 6628 for. i

c) nabava spona i traverza, proračunata na 8300 for.

U svem stiglo je 8 ponuda, te je gradjevni odbor, proučiv stigavše ponude, zaključio preporučiti upr. odboru, da se za hrpu pod a) i pod c) prihvati ponuda tvrdke «Prister i Deutsch» u Zagrebu, koja nudi, da će zidarske i zemljoradnje obaviti uz popust od 9·1%, a spone i traverze nabaviti uz popust od 3·7%. Nadalje, da se za hrpu pod b) prihvati ponuda J. Franca u Zagrebu, koji nudi, da će klesarske radnje izvesti uz popust od 3·5% od izklične cijene. Ukupni popust iznosi prema posljeku jeftimbe 4674 for. 91 novč.

Podjedno predlaže se upr. odboru na prihvati načrti gradjevnih ugovora, koji bi se imali sklopiti sa dostalcima.

4. U pogledu financialnoga zajma, što će društvo biti prisiljeno dići za pokriće gradjevnih troškova, obratilo se je društveno predsjedništvo na zastupstvo brodske imovne obćine, ali nije dosada još nikaka odgovora dobilo, pošto zastupstvo spomenute imovne obćine nije držalo ove godine još svoje glavne skupštine, ali se društvena uprava nuda povoljnou uspjehu.

Konačno se izvješće, da je I. hrvatska štedionica u Zagrebu svojim odpisom od 19. lipnja 1897. obavijestila društveno predsjedništvo, da je spomenuta štedionica na spomen svoje 20. prosinca 1896. svetčano proslavljeni «petdesetgodišnjice» votirala za osnutak šumarskoga muzeja svotu od 10.000 kruna sa dodatkom, kada šum. muzej otvoren i štedionica obaviještena bude.

Upravljujući odbor uzima na znanje izvještaj I. društvenog podpredsjednika vel. gosp. Zikmundovskoga te zaključuje slijedeće :

Od 1. Postupak društvenog predsjednika u pogledu sklapanja darovnog ugovora sa gradskom obćinom zagrebačkom, koji se odnosi na društву darovano gradilište, odobrava se u cijelosti.

Od 2. Ponuda i uvjeti vis. kr. zem. vlade u predmetu iznajmljenja prostorija u društvenoj zgradi za šumarsku akademiju usvajaju se time, da se vis. kr. zem. vladi ponudi u I. katu još jedna soba, koja je sada opredieljena za stan podvorniku, dočim da se podvorniku dopita stan u dvorištu (sonterrain), a za dnevno prebivanje istoga u prvom katu sobica, koja je sada opredieljena za kuhinju u podvorničkom stanu.

Od 3. Upravljujući odbor zaključuje, da se prema predlogu gradjevnog odbora za gradnju doma prihvate odnosne ponude tvrdke «Prister i Deutsch», te «J. Franca» u Zagrebu, te se gradjevni odbor ovlašćuje, da podpiše u ime društva odnosne ugovore i obavi izplatu zasluzbine prema ustanovam ugovora. Podjedno se zaključuje, da se raspiše jeftimba i za ostale radnje uključno kiparske, kao i radnje za uvaljanje plina i vodovoda, pak se gradjevni odbor ovlašćuje, da obavi jeftimbu i odnosne ugovore potpiše. Nadalje se zaključuje, da se kod ulaza na pročelju zgrade priredi jedna loža za portira, te u dvorištu stan za preparatora.

U pogledu pokrivanja zgrade zaključuje odbor, da se zgrada pokrije ili sa škriljavcem (Schieferplatten) ili sa cigljom (Dachzigel). Budući se upravo sada jedan dio kazališta, koji je pokrit škriljavcem, pokriva bakrom, to neka gradjevni odbor nastoji, da taj škriljavac prekupi. U ostalom ovlašćuje se gradjevni odbor, da prema vlastitoj uvidjaunosti odluci o tom, kako će biti najshodnije u interesu društva.

Od 4. Postupak društvenog predsjednika glede pribave zajma od imovne obćine odobrava se, te se zaključuje, da se za slučaj, ako bi molba društva odbijena bila, predsjedništvo obrati na druge imovne

obćine i novčane zavode. Veledušni dar I. hrv. štedione, koja je za osnuće šum. muzeja votirala 5000 for., prima se zahvalnošću, pak se društvena uprava upućuje, da spomenutoj štedioni u ime društva izjavi zahvalnost i podjedno istu umoli, da bi votiranu svotu od 5000 forinta odmah sada isplatila, pošto ju društvo za pokriće gradjevnih troškova nuždno potrebuje.

Konačno zaključuje upravni odbor, da se gradjevnom savjetniku g. Kuni Waidmannu, koji će sa svojim organima nadzirati gradnju društvene zgrade, dopita u tu svrhu po istom uvjetovana i u gradjevnom troškovniku predviđena nagrada od 1360 for., pozdravljujući prisutnog g. gradjevnog savjetnika sa srdačnim «Živio!», što je iz blagonaklonosti prema društvu uz razmjerno malenu nagradu preuzeo nadzor gradije; napokon da se sastavitelju detailnog troškovnika i nacrtu, graditelju A. pl. Aigneru u Budimpešti izplati za izradbu tih nacrtu sa istim pogodjena svota od 2000 forinti.

Točka 3. Izbor mesta glavne skupštine i ustanovljenje dana za obdržavanje iste. Pošto je vrieme poodmaklo, to se zaključuje, da se glavna skupština obdržava na 26. rujna t. g. u Zagrebu, te sa istom eventualno spoji izlet na Sljeme.

Točka 4. Prvi društveni podpredsjednik vel. gosp. F. Zikmundovsky izvješće, da je povodom žalostnog dogodaja, koji je zadesio društvenog predsjednika Presvetlog gosp. Marka grofa Bombellesa uslijed smrti neprežaljene mu supruge Presvetle gospodje Marije grofice Bombelles, rođene grofice Salm-Reifferscheid, brzojavno izrazio Presvetlom gospodinu predsjedniku u ime hrv.-slav. šum. društva najdublju sućut nad velikim gubitkom, koji je obitelj Presvetlog gosp. grofa u crno zavio.

Uzima se na znanje.

Točka 5. Izvješće upr. odbor, da je Jaroslav pl. Šugh, kr. kot. šumar u Vrbovskom, najavio svoj pristup u društvo, dočim je mnogogodišnji društveni član Josip Schmidinger, umirovljeni kr. žup. šum. nadzornik i šum. ravnatelj vlastelinstva Vočin-Orahovica, na dan 16. svibnja 1897. preminuo.

Upravni odbor prima najavljenog člana I. razr. J. pl. Šugh-a u društvo, dočim preminulom člann J. Schmidingeru kliče Slava!

Točka 6. Lj. Dragutin Franić, kr. profesor na realnoj gimnaziji u Osieku, koji se bayi proučavanjem prirodnog zemljopisa i antropogeografije Hrvatske i Slavonije, moli, da mu se bezplatno šalje društveni časopis «Šumarski list».

Upravni odbor zaključuje, da se molbi udovolji, te poziva društvenu upravu, da prema tomu shodno uredi.

Točka 7. Priobćuje se upr. odboru, da su galičko i kraujsko primorsko šumarsko društvo pozvali hrv.-slav. šum. društvo na svoje

glavne skupštine, pak da je družtveno predsjedničtvu u povodu tih poziva spomeuuta družtva brzojavno pozdravilo.

Uzima se na znanje.

Točka 8. Predlozi gg. odbornika, družtveni član i odbornik g. Dragutin Trötzer stavljaju sljedeće predloge:

1. Da se družtvena uprava obrati posebnom predstavkom na vis. kr. zem. vladu, moleć ju, da povodom toga, što su učestali slučajevi, gdje lugarsko osoblje radi uporabe oružja u nuždnoj samoobrani bude na kazan zatvora osudjeno, blagoizvoli naredbenim putem pobliže protumačiti §. 54. šum. zakona, sloveći o uporabi oružja po lugarskom osoblju u slučaju pravedne samoobrane, te primjerice taksativno označiti one slučajeve, kada pravedna samoobrana nastupa.

2. Da se od strane družtvene uprave razpiše nagrada za sastavak službovnika za lugarsko osoblje, koji je tomu osoblju u službi neobhodno potrebit.

3. Da se u povodu toga, što se u raznim županijama §. 53. šumarskog zakona na razne načine tumači i u praksi provodi, družtvena uprava obrati predstavkom na vis. kr. zem. vladu, neka bi izvoljela u provedbi pomenutog paragrafa šumskog zakona označiti, kakovo se oružje imade smatrati «navadnim oružjem», što ga je prema toj zakonskoj ustanovi vlastno lugarsko osoblje u službi nositi?

U povodu tih predloga zaključuje upravni odbor, da ih načelno usvaja, te moli predlagajuća gosp. Trötzera, da svoje predloge pismeno obrazloži, te ih predloži na daljnju porabu družtvenom predsjedničtvu, koje će imati predloge pod 1. i 2. podnjeti preporučeno vis. kr. zemaljskoj vladu na uvaženje, a glede sastavka službovnika za lugarsko osobje natječaj razpisati uz nagradu od 100 forinti za sastavak najboljeg rukopisa.

Nakon toga bude sjednica zaključena, a ovaj zapisnik u sjednici upravljeni odbora od 25. rujna 1897. pročitan, ovjerovljen i podписан.

Zakoni i normativne naredbe.

Načelne rješitbe: Smije li lugar i poljar u službi nositi pušku? Kada gubi to pravo? Kr. vladni odjel za unutarnje poslove izdao je dne 14. srpnja 1896. pod brojem 48 411 ex 1892. sljedeću vrhovnu rješitu:

U rješenje izvješća od 22. srpnja 1892. broj 6497., u predmetu predstavke lugara vlastelinstva m . . . g Miška P., prosećega, da smije u svojstvo zaprisegnutog lugara nositi pušku, — odpisuje se kralj. županijskoj oblasti sljedeće:

Osoblje, na službu lugarsku po §. 52. šumarskog zakona zapriseženo, smatra se po §. 53. šumarskog zakona u službi lugarskoj kao javna straža, uživa u ovom obziru sva u zakonih utemeljena prava, koja idu poglavarstvene osobe i straže gradjanske i vlastno je u službi nositi navadno oružje.

To isto valja po §. 17. i 19. zakona od 14. siječnja 1873. o poljskom redarstvu i za zaprisežene poljare. Svud je u zemlji navada, da lugari i poljari u svojoj službi nose puške, pa se s toga pod navadnim oružjem, koje su zapriseženi lugari i poljari vlastni nositi, ima razumjevati puška, što se vidi i iz ustanove §. 26. al. 3. zakona o poljskom redarstvu: da je poljar vlastan ustreliti perad i svinje, koje u kvaru zateče, a ne može ih ugnati i zaplijeti, i iz ustanove §. 5. točke 9. zakona članka XXIII.: 1883., da su izpod poreza na puške izuzete puške zapriseženih luga.

Pošto je zapriseženi lugar i poljar, vršeći svoju službu po zakonu vlastan pušku nositi, to se ustanova §. 25. prijašnjega, odnosno §. 19. novoga zakona o lovu ne može protezati na lugare i poljare, koji puškom hodaju po šumah i poljih svoga gospodara, koja leže u lovištu treće osobe. Protezati se može ta zakonska ustanova samo na one osobe, koje nisu naročitim zakonom na nošenje puške ovlaštene i time izpod ustanove §. 25. prvašnjeg odnosno §. 19. novog zakona o lovu izuzete.

Nošenje puške nije obligatno po §. 53. šumarskog zakona i §. 19. zakona o poljskom redarstvu, pa s toga može posjednik šuma, njiva, livada i t. d. odrediti, da mu lugar ili poljar nosi drugo oružje nego pušku, pa tako je mogao i veliki župan te županije, komu pripada nadzor nad obćinama, narediti, da občinski lugari i poljari ne nose u službi puške, nego samo kreste i sablju, nu ta naredba ne može vezati ine posjednike šuma, jer njihovi lugari i poljari imaju po zakonu pravo, da nose puške.

Dokaže li se pak, da lugar ili poljar doista strelja divljač, onda po ministar. naredbi od 1. srpnja 1857. (strana 447. zem. vl. lista 1857. I.) i po §. 20. zakona s poljskom redarstvu gubi lugar i poljar prava osobe poglavarstvene i straže gradjanske, koja je, položiv prisegu, dobio, a time gubi i pravo pušku nositi (§. 23. šumarskog zakona).

Prema tomu ne može se zapriseženom lugaru vlastelinstva m... a Mišku P. zabraniti u službi njegovoj pušku nositi, jer nije po političkoj oblasti izrečeno, da je izgubio pravo poglavarstvene osobe i straže gradjanske, pri čem se razumjeva samo sobom koli to, da je, u koliko ga čuvarska njegova služba vodi po tujem lovištu, kako je to u nazročnom slučaju i bilo, dužan na zahtjev lovniog ovlaštenika izkazati se oblastnom svjedočbom, da je doista po oblasti za tu službu zaprisežen, toli nadalje i to, da se dozvola nošenja puške strogo proteže lih na zemljišta njemu na čuvanje izručena, i na puteve timi zemljišti vodeće.

S tih razlogâ nalazi kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, dozvoliti, da zaprisegnuti lugar vlastelinstva m... g Miško P. smije u vršenju svoje službe pušku nositi uz stege, ovim riešenjem naročito označene».

Priobčio F. Haladi.

Načelne rješitbe. Je li politička oblast nadležna presuditi pitanje o šumskoj odšteti i bez kaznenog postupka po šumskom zakonu. (Prinos k traženju čl. III. i §-u 44. ces. patenta od 24. lipnja 1857. br. 121. drž. z. l.).

Kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove, izdala je dne 8. kolovoza 1895. pod brojem 29.778 ex 1894. na kr. žup. oblast u G. povodom utoka šum. gospodarstvenog ureda o. imovne obćine, uloženog proti drugo-molbenoj rješitbe od 28. listopada 1892. broj 8199., kojom bje presuda kr. kotarske oblasti u B. od 18. prosinca 1891. br. 2980., izrečena proti M. iz T., ukinuta — te gornja imovna obćina sa odštetnim njezinim zahtjevom radi protuslovja između prijavnice i kazn. upisnika odpućena, rješitbu, kojom se napadnuta rješitba, kao takodjer i gore navedena prvomolbena presuda ukinula, te o. imovna obćina suglasno sa rješitbom kr. županijske oblasti od 31. prosinca 1891. br. 10.045. sa odštetnim njezinim zahtjevom odpuće na redoviti put gradjanske parnice, i to iz slijedećih razloga:

Prijavljena šteta počinjena je glasom prijavnice dne 17. travnja 1889., dočim je prijavica ta tek 23. studenoga 1889. kod kotarska oblasti protokolirana, dakle nakon 6 mjeseci, te je uslied toga nastupila već zagoda u nazočnom slučaju. Kr. je županijska oblast prvo bitnom svojom rješitbom od 31. prosinca 1891. br. 10045. sasvim izpravno, uslied nastupivše zagode, prvomolbenu presudu ukinula, i imovnu obćinu sa odštetnim njezinim zahtjevom na put pravde odputila; jer polag članka III. ces. patenta od 24. lipnja 1857., br. 121., d. z. l. (šumski zakon) utvrđuje iztraga i kazna radi prekršaja šumskoga zakona, ako krivac ne bude uzet pod iztragu za šest mjeseci od dana, kada je prekršaj počijen; nu uslied te zastare šumskih prekršaja ne zastaruje i pravo oštećenika na odštetu radi šumskog kvara, jer to pravo utvrđuje po §. 1489 o. gr. z. poslije tri godine, računajući od vremena, kada je oštećenik za štetu saznao.

S toga ako se krivac šumskoga prekršaja ne može kazneno progoni radi nastupivše zastare, oštećeniku ipak ostaje netaknuto pravo na odštetu; nu potraživanje takovo ne spada pred političku oblast, nego pred sud, jer je politička oblast nadležna osudu glede odštete radi šumskoga kvara izreći samo onda, kada podjedno izreče suprot kriveu koudemnatornu osudu, kako je to i u ovovladnoj okružnici od 10. prosinca 1886. broj 49.762 posve jasno naglašeno».

Jednu iznimku od gore navedenog pravila statuira §. 44. šum. zakona, po kojem je u slučaju šumskoga požara — pa dogodio se isti i frejanjem iskara iz parostroja željezničkog vlaka — politička oblast nadležna presuditi pitanje odštete i bez kaznenoga postupka.

Različite viesti.

Dražba stabala. Uspjeh dražbe hrastovih stabala, prodanih kod, krijevačke imovne obćine dne 4. rujna 1897. uslijed oglasa broj 4260 od 25. srpnja 1897.

Stavka 1.	Kosturaš 325 hrastova, procjena 4507 for.	
»	76 nč., dostalac Alex. Weiss Zagreb za .	6.400 for.
»	2. Novakuša 568 hrastova, procjena 11844 fr.	14.160 »
»	79 nč., dostalac Alex pl. Weiss Zagreb za .	
»	3. Bukovac 112 hrastova, procjena 2460 for.	3.360 »
»	96 nč., dostalac Alex. pl. Weiss Zagreb za .	
»	4. Šikava 315 hrastova, procjena 9023 for.	10.600 »
»	94 nč., dostalac Moritz Brückner Zagreb za .	
»	5. Kom. lug. 161 hrastova, procjena 5264 fr.	5.555 "
»	41 nč. dostalac Leop. Kern Budapešta za .	
»	6. Glogovnica 197 hrastova, procjena 8712 fr.	
»	92 nč., nije bilo ponude.	
»	7. Veliki Jantak 475 hrast., procjena 16541 fr.	19.781 »
»	11 nč., dostalac S. Benedik Zagreb za . .	
»	8. Mali Jantak 513 hrast., procjena 18644 fr.	23.271 »
»	92 nč., dostalac S. Benedik Zagreb za . .	
»	9. Marča 958 hrastova, procjena 14.831 for.	17.137 »
»	26 nč., dostalac S. Benedik Zagreb za . .	
»	10. Žutica 609 hrastova, procjena 18453 for., dostalac Premron i Ružička Rieka za . .	20.555 »
»	11. Velika Višnisa 4342 bukovih stabala, nije bilo ponude.	
»	12. Ilovskilug 1194 hrast., procjena 26359 fr.	33.587 »
»	24 nč., dostalac S. Benedik Zagreb za . .	
»	13. Medjuvodje 126 hrastova, procjena 3186 fr.	
»	80 nč., nije bilo ponude.	
»	14. Selište 2182 hrastova, procjena 35148 fr.	
»	14 nč., dostalac Alex. pl. Weiss Zagreb za .	
»	15. Petrovača 117 hrastova, procjena 1917 fr.	42.465 »
	86 nč., nije bilo ponude.	*

Stavka 16. Drljež 129 hrastova, procjena 5040 for.	
44 nč., dostalac L. Kern Budapešta za . .	5.375 for.
» 17. Kreševina 326 hrastova, procjena 4385 fr.	
12 nč., dostalac Alex. pl. Weiss Zagreb za	5.220 »
» 18, Zabjački lug 198 hrastova, procjena 8301 fr.	
40 nč., nije bilo ponude.	

Procjena ovdje navedenih hrastova iznosi ukupno 172.505 for., a polućena svota 207465 for. iz čega proizlazi, da je nad procjenom polućeno 20%.

U Belovaru, 5. rujna 1897.

Eduard Slapničar,
nadšumar procjenitelj.

Poglavitom gospodinu

Josipu Ettingeru,
umirovljenom kr. kot. šumarskom nadzorniku

u

Zagrebu.

Poglavititi gospodine! U 9-tom odnosno 10-tom broju «Šumarskog lista» t. g. nalazim Vašu vrlo zanimivu i poučnu razpravu «Kulture na Grobničkom polju» pa mi je osobita čest uverjiti Poglavitost Vašu, da me je ta, koliko zanimala, toliko i radovala, to većima, što se objekt razprave nalazi u području mog kr. šumsko-političkog kotara — i zatim, što sam u tom području već punih 8 godina, — što kod bivše občinske a što kod političke šumske uprave služio, odnosno službijem.

Osobita mi je nadalje sreća u dio pala, što mogu ovim uvjerenjem pristati na Vašu teoriju o tih kulturah; a da je tomu doista tako, i da sam istih nazora, držim, da će Vaša Poglavitost, to pripravnije izvoliti vjerovati, kad se usudujem, kao mlađi stručar, u osobitoj čestnosti nglasiti, da sam se na predmet i ja osvrnuo u mojih razpravah «Osvrt na Kras Grobnika» («Šumarski list» godine 1891.) i «Kulturno-historički odnošaji, ter nacrt ekonomičke osnove Grobničkog Krasa» («Šum. list» godine 1893.), ter u analizi crnog bora (*pinus austriaca*), koja bje na jubilarnoj izložbi godine 1891. izložena i mojoj predpostavljenoj oblasti pohvalno priznana.

Medjutim u koliko me odlikuje, da je stariji i daleko izkusniji od mene, stručar — Poglavitost Vaša — afirmirao, makar i indirektno ono, što sam ja nazad njekoliko godina porazpravio, u toliko me s druge strane uznenimila Vaša alineja na strani 452. uvodno spomenutog «Šum. lista», koja glasi:

«Iz svih tih opažaja zaključio bih ja, da naši mladi šumari nemaju dovoljno prakse, koja je baš kod sjetve i sadnje toli nuždna . . .» i zatim alineja:

«Ja to napominjem zato, jer mi je poznato, da ako se naš mladi šumar tomu ručnomu radu još u školi ne nauči, u praksi — kada izadje jednom iz škole — težko da će naučiti.

Naučiti će se doduše i u praksi, ali kada?

Onda, kada mu se dva tri experimenta izjalove, kao što smo to u ovoj razpravici na vidjelo iznesli.»

Budući, da bi tko od gg. čitatelja i kolega mogao držati, da sam ja onaj «mladi šumar», koji je kriv propadanju kultura u Grobničkom polju (koje propadanje medjutim pleno verbo za pinus austriaca ne stoji, jer su se ipak u godinah 1895.—1897. prilično podigli, što sam ja uvodno iztaknutom analizom još godine 1891. predviđao), to mi je u sačuvanje mog skromnog stručarskog ugleda u smjernosti i pred Poglavitosti Vašom i pred gg. čitateljima i kolegama očitovati:

1. Da ja nisam te kulture uzgajao, u obče zašumljivao, jer su one podignute godine 1882., dok sam ja još u školama bio; već da su, kako sam čuo, izvedene po ondašnjem kr. žup. nadšumaru na Rieci (i to ne po g. Marinu conteu Boni — da ne bi opet bilo pomutnje, iztičem ope-tovano: ne po njemu, već po njegovom predšastniku);

2. Da me ne mogu uvjeriti rieči Poglavitosti Vaše, da mlađi šumari nauče tek tada kultivirati, kad im 2—3 pokusa nastrandaju, i to ne s razloga, jer držim, pro primo, da su u nas velike riedkosti, da se mlađom šumaru umah po školskom absolutoriju taj samostalni rad povjerava, već da mu je navadno provodićem stariji i izkusniji stručar (tako n. pr. meni bje moj bivši šef Pogl. g. kr. žup. šum. nadzornik Marino conte Bona), a pro secundo s razloga, što mogu nasuprot Vašu Poglavitost živo uvjeriti, da akoprem i ja spadam medju «mladje šumare», da mi se nije niti jedan takav podhvata izjalovio, već da su moje sve kulture, upravo u Grobništini, sjajno uspjele — i to odmah — prviput bez eksperimentiranja.

Da se Vaše Gospodstvo što više uvjeri o istinitosti ovih navoda, čast mi je uputiti Vas na moje bivše i sadanje šefove p. n. gg. umirovljenog kr. zem. šum. nadzornika Franju Čordašića i kr. žup. šumari nadzornike gg. Marina contea Bonu i Antuna Kerna.

Umoljavajući Poglavitost Vašu za blagonaklono oproštenje slobodi, koju si tim otvorenim pismom priuštih, molim ujedno, da izvoli primiti

i tom s godom izraz poslušnosti i privrženosti mладјег sustručara i osobitog štovatelja Poglavitosti Vaše.*

S u s a k , dne 15. rujna 1897.

Josip Majnarić,
kr. šum. izvjestitelj kot. oblasti sušačke.

S i t n i c e .

Vepar u virjanskoj šumi. Dne 12. o. mj. javljeno je zakupniku lovišta občine Virje, da je u jednoj kukuruzi, koja je tik uz šumu, vepar silnu štetu načinio. On se je sa svoja četiri nadziratelja lova i to: Franjom Madjerićem, Jakobom Vukresom, Boltom Ivurekom i Markom Cvetkovićem uputio na lice mjesta u šumu, te su u istinu pronašli trag veprov. Onaj okoliš obkoliše njih petorica, te uz kratko iztraživanje u istinu digoše sa brloga iz jedne gudure vepra, koji kreće proti lovecu Jakobu Vukresu. Puška plane, a vepar, pogodjen kroz vrat u pluća, padne, na što mu Vukres i iz druge cievi za veću sigurnost pošalje ubojito tane u trbuh, te se isti više nije digo. Vepar je bio dug 170 cmt., težak 153 kilograma, dočim mu je glava od ušesa do gubeca 50 cmt. duga bila. To je riedak gost ovdje, dapače ne pamte stari ljudi, da li je za njihove pameti ikad bio u našim krajevima. Obz.

Na uvaženje.

Budući se je na ovogodišnjoj glavnoj društvenoj skupštini, obdržavanoj dne 26. rujna o. g. u Zagrebu, poticanjem društvenog člana p. n. g. Mije Radoševića bila povela rieč o tome, da se ona gg. društveni članovi, koji su se na dne 2. rujna 1889. u Osiku obdržavaju XIII. glavnoj društvenoj skupštini pismeno obvezali za gradnju šumarskoga doma doprinjeti njeke prinose, — pozovu, da toj svojoj dužnosti udovolje, to se časti podpisano predsjedništvo dolje niže priobčiti imena odnosne gg. društvenih članova, kao i zapisane prinosne svote, moleći ih podjedno ovim, da bi izoljeli svoje prinose što skorije ovom predsjedništvu priposlati, pošto je gradnjom šumarskoga doma jur odpočeto, te bi u govoru stojeći prinosi vrlo dobro došli za pokriće gradjevnih troškova.

* Priobčujemo gornje pismo na naročitu molbu g. pisca, ali izjavljujemo ujedno, da nismo s njime ni najmanje sporazumno, s razloga, što se je g. Ettinger u svojoj razpravi držao lih strukovnog razlaganja a ničije osobe ni izdaleka spomenuo nije. Uredn.

Obvezaše se p. n. gg.	platiti svotu od:	dosada uplatio:	Opazka
K. Bunjik	50 for.	—	—
J. Odžić	50 >	—	—
Ivan Autoš	100 >	—	—
Lazar Petrović	100 >	—	—
Vinko Benak	100 >	—	—
Šandor Pere	60 >	—	—
Mijo Radošević ml. . . .	200 >	40 for.	—
Proko Agjić	50 >	—	—
Gašo Vac	50 >	—	—
Ilija Vlahović	50 >	—	—
Antun Navara	50 >	—	—
Božo Kranjc	50 >	—	—
Milan Škoric	50 >	—	—
Obrad Peičić	50 >	—	—
Rikard Schmidinger	50 >	—	—
Mirko Puk	50 >	—	—
Velimir Stanković	50 >	—	—
Maksa Prokić	100 >	—	—
Gjorgje Koča	50 >	—	—
Julijo Anderka ml. . . .	50 >	5 for.	—
Dragutin Nanicini	50 >	50 for.	—
Mijo Vrbanic	100 >	10 for.	umro.
Dušan Ilić	50 >	—	—
Guido Šuller	100 >	—	—
Josip Schmidinger	100 >	—	—
Ivan Stojanović	50 >	—	—
Dragutin Kadić	50 >	—	umirovljen.
Ukupno	1860 for.	105 for.	

U Zagrebu, 19. listopada 1897.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga društva.

Oglas.

U knjižari g. Neuberga u Križevcu izašla je **Photogrametrija i Tahimetrija** od prof. Kružića. Gospoda privatni predbrojnicu neka blago-izvole toj knjižari priposlati iznos od 1 for. 65 nč, (1 for. 60 nč. za knjižnicu, 5 nč. za poštarinu) te će im se knjiga odmah odposlati. Ako p. n. gg. žele pouzećem, molim za odgovor na dopisnici.

Prof. Kružić.

SADRŽAJ.

	Strana
<i>Preborna šuma u šumskom gospodarstvu.</i> Piše J. Z.	467—477
<i>Kroz Bosnu i Hercegovinu.</i> Priobćuje profesor Fran Ž. Kesterčanek.	
(Nastavak)	477—503
<i>Listak. Družtvene viesti:</i> XXI. glavna skupština hrvatsko-slavon- skoga šumarskoga družtva. — Zapisnik sastavljen u Zagrebu dne 26. rujna 1897. prigodom obdržavanja XXI. glavne skup- štine hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva. — Zapisnik o sjednici upravljajućeg odbora hrv.-slav. šum. družtva, obdrža- vanoj dne 17. kolovoza 1897. u Zagrebu	503—530
<i>Zakoni i normativne naredbe.</i> Načelne rješitbe.	530—533
<i>Različite viesti:</i> Dražba stabala.	533—534
<i>Pismo Josipu Ettingeru,</i> umir. kr. kot. šumar. nadzorniku u Zagrebu	534—536
<i>Sitnice:</i> Vepar u virjanskoj šumi.	536
<i>Na uvaženje</i>	536—537
<i>Oglas</i>	537

